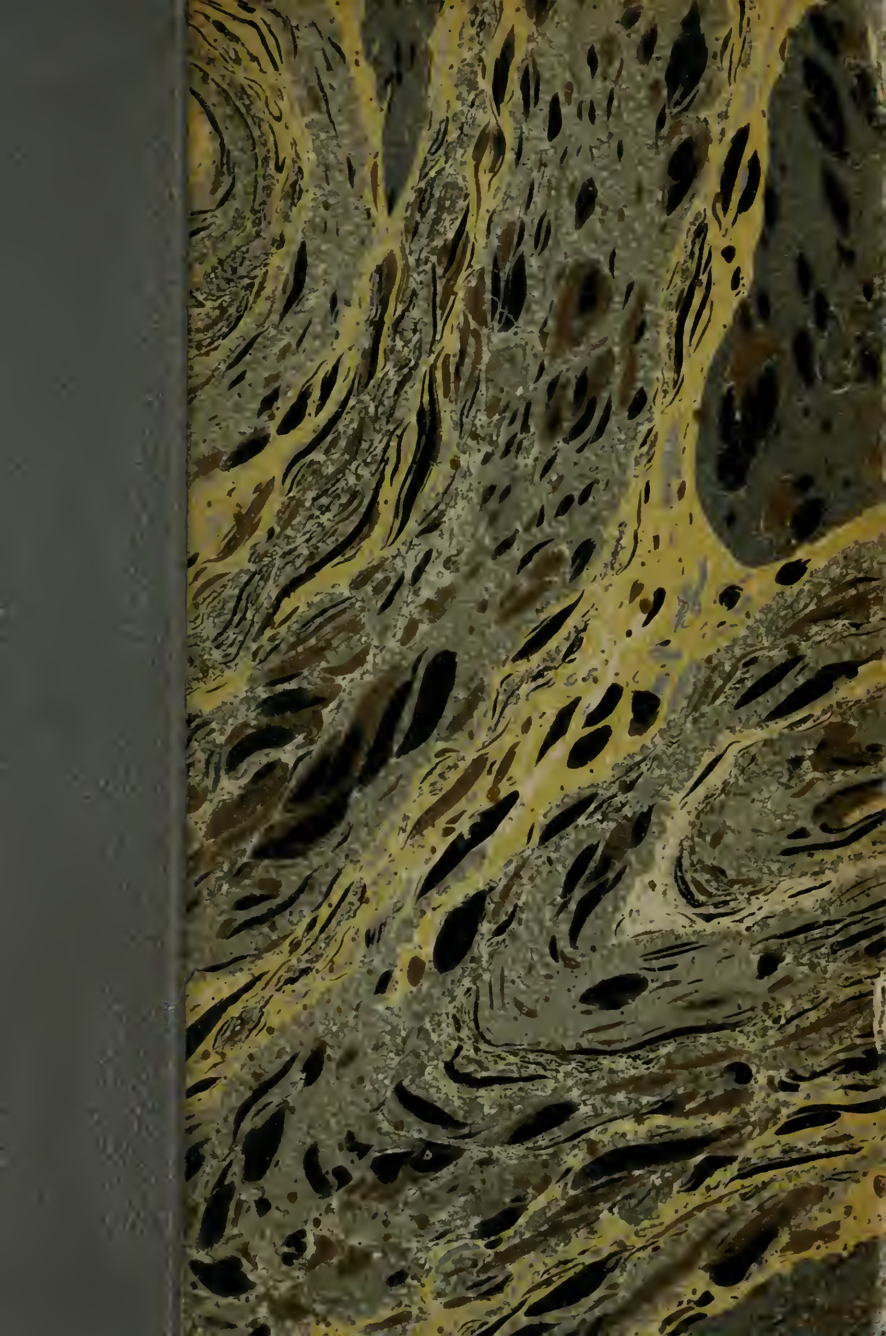

EX LIBRIS
OTAKAR DOBIÁŠ
CB

CONFITEOR…

BÁSNĚ

J. S. MACHARA.

(1881—1886.)

KABINETNÍ KNIHOVNY

SVAZEK XIX.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM FRANTIŠKA ŠIMÁČKA.
1887.

J. ARBESOVI.

Drahý mistře!

Pamatujete se ještě na chvíli, kdy jsme mluvili o vydání mých veršů? Pamatujete se na tento úryvek tehdejší rozmluvy:?

Já: Nevím, proč to vydávati. Nemám ideálů, za něž bych, jako jiní, bojoval, přítelem didaktické poesie nejsem, bych národ svůj něčemu učil — k čemu to má tedy sloužiti?

Vy: Pravé umění neslouží nikdy všedním potřebám lidstva. Podejte jen to, co jest v nitru vašem, podejte jen sebe jako člověka — a to postačí.

Mistře, nenapsal jsem tento Váš výrok, by mi byl štítem před vivisekčním nožem kritiky — chci Vás jen na ta slova upamatovati a říci, že kromě úcty a obdivu jest to vděčnosť za ně, z které Vám připisuji svou první knihu.

Machar.

Vstupní dialog.

Občan:

Nová knížka? Radosť věru krev mi v žilách rozpění,
když tak vidím stále zkvétat naše české umění,
hrdostí mne vždycky plní, že i přísná cizina
našim duchům vzácné laury sama v čelo připíná,
však mi líto přece jenom, zarputilí poeti,
že nechcete našich přání, našich stesků slyšeti:
hle, jak celý národ kráčí, jak stroj velký v pohledu,
řádem vzorným, svornou prací neustále ku předu,
řemeslo i věda vážná v stroji tomto koly jsou
neúnavně pracující k předu pílí ohromnou,
jen ty s uměním svým stojíš bez práce a zápasu,
zpěv tvůj má sic dosti citu, hezkých nitra ohlasů,
však — —

Básník:

Rozumím-li dobře, můj občane, ty chceš,
by umění mé bylo kolečkem jedním též?
Což není dosti na tom, že upřímný můj zpěv
vždy hrdostí tě plní a pění tobě krev?

Občan:

Pravda je sic všechno, cos tu s trochem ironie děl,
avšak naše doba žádá trochu více za úděl,
což ta hrdosť, což ta sláva — pozoruj náš moudrý věk:
všecko, všecko zhynout musí, z čeho nejde užitek.
Napsal už sám, tuším, Horac ve tiburském zátiší:
Spojit užitečné s krásným — umění cíl nejvyšší!
Slova moudrá, zářná meta, ku které máš vždycky plout,
divím se jen, že vám možno pyšně dnes je zavrhnout!

Básník:

Ah, tedy Horac! Prosím, buď mi teď po vůli
a požadavků svojich mi řekni formuli.

Občan:

Tož hleď! Celý národ nyní vede o své žití boj,
pro nějž věky ostřily meč, pro nějž hotovily zbroj,
krásný úkol máš v té době, vděčna bude tobě zem:
Udeř v struny lýry svojí. buď své vlasti Tyrtaeem!
zapěj, zapěj lidu svému do boje zpěv vznešený,
v jiskry lásky k vlasti dmýchej, až se vzejmou v plameny,
vzbuď svým zpěvem mrtvé předky z zapomění mohyly,
ukaž nám, jak vzorně oni krev svou pro vlasť prolili,
mládeže si dále všimni, buď jí rádcem, přítelem,
uč ji dávným zašlým ctnostem taktuplným zřetelem,
synům našim dobrých rad vždy dávat můžeš v hojnosti,
dívkám čistý zpěv tvůj ukaž pravou cenu cudnosti — —

Básník:

Dost! Výtečná to přání! Tož pozaunem má být
má píseň, která v boj tě dřív musí rozlítit,
v boj o život a o čest ti třeba chorálů?
Aj, občane můj moudrý, máš málo žurnálů,
či dechu už v nich málo, že musíš tady ždát,
by umění mé přišlo tvé jiskry rozfoukat?
Což besedy tvé, spolky, což tvoji řečníci,
jich řeči velkolepé, vším ohněm sršící,
k tvé hrudi nedolétnou a bludičkami jsou,
jež nad bahnem se vznesou a v bahně zahynou?
Či v hrudi tvé jen troud je a jisker není tam,
a teprv píseň vložit má ti v ni lásky plam?
A učitelé tvoji, tak dobře placení,
tak špatně učili tě, že voláš umění,
by z zapomění hrobu tvé předky vzbudilo
a chabnoucí tvé hrudi tím síly dolilo?
Být mládeži tvé rádcem — toť nápad veselý!
Nač pak máš drahé školy a vzácné kostely
a stkvělé kazatelny a knihy učené
a moudré professory též dobře placené?
A cudnosti, jež dnes je stařenka uvadlá,
já udělat mám berle, by zcela nepadla?
A — —

Občan:

Máš věru pěkný zápal, však dřív nech mne domluvit,
vždyť já nikterak jsem nechtěl drze urazit tvůj cit;

vím, že miluješ své snění, že se nezřekneš svých dum,
nuže najdeš chvíle prázdné oddati se milým snům,
ba, my je též čísti budem, však — jak žádá náš to věk —
hleď, by umění tvé neslo předem onen užitek.

Básník:

A ne-li?

Občan:

Pak šetř nás svými city, vzdechy své si nech,
máš-li krásu, dobrá, my jsme na stkvělejších základech
Bohem země je dnes zlato — dá ti je tvé umění?
Ó jen jděte, jděte spolu, snoubenci vy zmámení,
uvidíš je schnout a vadnout, pak vypustí duši svou,
dá ti odkaz velkolepý — na věky hůl žebráckou!

Básník:

Tož, poesie, zhyň, než býti děvkou robnou
za ten chléb hanebný ve službách kramáře,
tou, jež jen v neděli smí vzít svou sukni zdobnou
a chvilku pobýt u svých bohů oltáře!

Ne, nikdy, občane, se nedočkáš té chvíle,
bys uzřel sníženou ji v mrzkých službách svých
a jí snad poroučel svou hlavou jenom chýle
neb otrocký svůj bič nad její šíjí zdvih'!

Ne, nikdy, nikdy ne! Však poznáš k hrůze svojí,
že spoutat nedá se tím nízkým řádem tvým,
že velká, vznešená v té jasné výši stojí,
kam není přístupu tvým rukám kramářským,

že přísným zrcadlem své doby, nitra tvého,
že čisté lidskosti je schránkou jedinou,
že bude soudcem tvým a soudcem lidstva všeho,
a její ortele že nikdy nezhynou —

však nikdy nebude tvých pákou nutných činů
a dmýchat v srdce troud a svítit v hlavy šer,
a nikdy nebude tvých praeceptorem synů
a gouvernantkou tvojich dcer!

Kapitoly z mého románu.

I.

Po plesu.

Jak stříbrný háv sníh se třpytí,
jenž kryje střechy taškové,
je oknem zřím, kam jemné kvítí
mi vdechlo jitro lednové.

Má hlava těžká. V směsi hřmivé
v ní vše zní z noci probdělé,
ty valčíky, ty polky divé
a čtverylky ty veselé!

Zas vidím v sále plném světel
jen postavu tu čarovnou,
k níž všechno obrací svůj zřetel,
a jež je plesu královnou.

Od hlavy rusé tak je krásnou
až k nožce s bílým střevíčkem,
že bytostí se zdá být žasnou,
jíž sídlem není všední zem.

A tolik kouzla, něhy, vzletu
v té hudbě drobných nožek má,
že zdá se, pro ni tanec světu,
pro tanec ona stvořená!

Mně buší srdce, v hudby zvuku
smím její tílko objímat,
tu malou, měkkou tisknout ruku
a sálem letět v rej a chvat!

A smím s ní jíti promenadou,
kde smích a vřava šumivá,
kde zřím, jak kolem na mne řadou
plá soků závisť zuřivá!

A živý hovor hned se snuje
bez hloupých poklon, bez ozdob,
jak při setkání vypravuje
si vše dvé známých z dávných dob.

Má kráska řečí roztomilou,
již chvilkou přerve vábný smích,
vzpomíná dobu na minulou,
na příhody let prožitých.

O dětském mluví světlém čase,
kdy škola vládla všechněm snům,

o klášteře, kde učila se
třem dlouhým, řádním růžencům.

A malování, tanci, zpěvu,
jenž pěn jest v klenbách svatyně,
nu, všemu, co teď krášlí děvu,
pak mysteriím kuchyně.

A mluví o svém rodném domu,
jejž půlkruh parku objímá,
a její okno v šeři stromů,
že v letě stín a vůni má,

že teď tam smutno, sníh jen leží
a listí na něm prolétá,
jež s aleje, když vítr běží,
se smutným letem třepetá . . .

Pak praví mi, že zpívá ráda
a ráda zvuk má piana,
a vždy, když tma v park smutný padá,
že hrá a zpívá Schumanna.

Že „Stolistku“ čtla „Slávy Dceru“,
vzpomíná smíchem zvonivým,
že znudily ji obě věru —
v tom krásce mé se nedivím!

A hned zas vtipem řízným stihá
zrak mnohý sálu u stěny,
zkad na mne marný vztek se míhá
a na ni pohled zdrcený! . . .

Má hlava těžká. V směsi hřmivé
v ní vše zní z noci probdělé,
ty valčíky, ty polky divé
a čtverylky ty veselé!

Ó vzhůru v park, kde sníh jen leží
a listí na něm v přeletu,
ji uzřím teď tak krásnou, svěží,
až zdvihne v okně rolettu!

A tma až padne v bílá lada,
zvuk půjdu slouchat piana —
má krásná v podvečer tak ráda
vždy hrá a zpívá Schumanna!

II.

Podobizna.

Z těch etherických krásek není,
jež dvorně anděly zde zvem',
na jejichž líci žití chvění
zápasí s hrobním cypřišem.

Je štíhlá jako lesní víla,
je jako června vábný zjev
je jako plná růže bílá,
v níž byl by žár a lesk a krev.

Zrak modrý kryt je řasou dlouhou,
v němž celá duše její plá,
hned snivě zří, hned hoří touhou,
jak její píseň veselá!

Má vábné rty, z nich vzíti jeden
polibek v žáru blaženém —
mé duši usouzen li Eden,
jej měním s pekla plamenem.

Má světlé copy divné krásy,
jak jemný, zlatý vodopád —
chtěl bych tak hlavu skrýt v ty vlasy
a umřít v nich tak lehce, rád!

Má ručku trochu opálenou,
jež se jak jemný samet stkví —
ta ručka být mi usouzenou,
jí nedám za půl království! . . .

Ó krásná, až mít budeš dceru
— když osud určí vůlí svou — —
já nepřeju jí toho věru,
co lidé tady štěstím zvou,

ne palác, který v městě stojí
ne kočár, šaty, klenoty —
ať štíhlost má a chůzi tvoji
zrak, rty a copy jako ty! . .

III.

Od dvou do tří.

Ta chvilka krátká, odpolední,
jež kyne v parku tichosti,
ty dítě nevíš, od dne ke dni,
co působí mi hořkosti!

Ty přijdeš, andílku můj vážný,
však jak ten pohled zamrazí,
když s tebou, jako duch tvůj strážný,
tvá přísná matka přichází!

V ní dávno shasly mladé žáry,
líc mnohá vráska pokrývá,
je rozumná jak mudrc starý
a jako Argus bedlivá.

Jí v líci stopy dávné krásy
a rysy podobné tvým zřím,
jak trpko mi, že ona asi
tvým obrazem je budoucím!

Ten její pohled zatlačuje
mi každý zápal v srdce krov,
a s námi na posměch jen snuje
řeč plnou nudných, všedních slov.

Já denně dím, že prospěšno je
si po obědě pospati,
ji k zívání řeč nutí moje,
však od procházky nezvrátí.

A marně duch můj nové sítě
na bdělost její napíná,
vždy odvede mi tebe, dítě,
když bije třetí hodina. —

Co platno mi, že mohu støíci,
jak hlava tvá se otáčí —
zná často pohled mnoho říci,
však pohled lásce nestačí.

A naše láska býti může
tou nejkrasší, jíž hostí zem —
jest pro nás, drahá, jenom růže,
k níž přivoněti nemůžem.

IV.

Smuteční šaty.

Tak nesluší ti ten šat sněžný,
v němž na plesu jsem tebe zřel,
ba modrý ne, v němž zjev tvůj něžný
jde do koncertů, divadel,

jak černý háv dnes, moje milá,
jenž objímal vděk údů tvých,
když jedné na pohřbu jsi byla
z tet uvadlých a svárlivých.

Tak vábně černý klobouk skrýval
tvých světlých zdobu kadeří,
tak z pod závoje zrak se díval
jak dibliků dvé z zášeří,

a půvabně a roztomile
tak smutek s veselostí hrál,
že nadšen, drahá, v tyto chvíle
jsem jedno sobě vroucně přál:

pro kouzla nová, smutkem vsetá,
jež na tobě se zastkvěla,
by některá tvá svadlá teta
ti brzy zase umřela!

V.

Starý motiv.

Má milá přišla dneska sama,
to poprvé — ó jaký ples!
Ta přísná její gardedama
prý dříme sladkým spánkem dnes.

Je máj, a den byl v celé kráse,
pln vůně, písně veselé,
a dlouhá alej bělala se
jak družiček řad v kostele.

Ó jak jsem chystal k řečem zdobným
slov nejkrásnějších velký sklad,
když spatřil jsem ji krůčkem drobným
pod klenbou stromů pospíchat!

Já cítil, jak mne čelo pálí,
jak líc má hoří do krve,
tak bylo mi, když, školák malý,
jsem k zpovědi šel poprvé.

Má milá přišla, v očích smavých
jí radosti blesk jasně plál —
však já zapomněl všech slov žhavých,
jež ku řeči jsem sformoval.

I milka má se náhle chvěla,
a řeč tak všední počíná,
jak nad každým by slovem bděla
zas censura dnes matčina.

A vzácný hovor ten, jejž máme,
Bůh ví, jak bloudil široko,
až oba teskně vzpomínáme
na krásnou dobu rokoko,

kdy v pestrých šatech páni, dámy,
a v sněhobílé paruce
míč hráli vážně pod lipami
v kruh držíce se za ruce,

pak v černých šatech ze sametu
— když třpytné hvězdy svítily —
jak při pohřebním menuettu
ve stkvělých sálech tančili . . .

VI.

V dešti.

Jak olovo jest nebe kalné,
a déšť se snoubí s vichřicí,
a žluté vody proudy valné
se hrnou pustou ulicí.

Líc mrzutá se někdy mžikem
u oken mihne pokraje,
a dole občan pod deštníkem
jde mokré šosy zdvihaje.

Co dělá as mé drahé dítě,
když čas tak hloupě vede si,
zda ku klavíru sedla hbitě
a bije v bílé klávesy?

Neb čílko svoje podepřela
nad verši, jež jsem přines' jí,
či album stkvostné otevřela
a nad mou podobiznou sní?

Neb horší se, že mračen síly
a deště, větrů divý vztek
nám schůzku dnešní překazily
a kouzlo našich procházek?

Ó hněvem plá a čílko chmouří,
ó zřím ji v okně stojící,
a kletbou stihá drsnou bouři
a zablácenou ulici,

vždyť nemůže můj anděl zlatý
dnes opustit tu nudnou síň
a nésti nové, drahé šaty
na vztek a odiv přítelkyň!

VII.

Tichá láska.

Když večer chmurný, mračenplný,
skryl zemi tmavým závojem,
Leander vrh' se v bílé vlny
a k Sestu ploval příbojem.

A Romeo, ten sličný, mladý,
když utich' denní ruch a shon,
zeď přelezl vždy u zahrady
a stoupal k milé na balkon.

A jiní reci velké slávy
co smělých činů vyvedli,
by jeden pohled usmívavý
a bílou ručku zahlédli!

My, děti doby pokročilé,
těm rekům smějeme se všem,
jich činy čteme z dlouhé chvíle,
však nejdem za jich příkladem.

Když večerní vzduch jemně vlaje
při jasném zpěvu skřivánků,
a ve skle oken rudě hraje
zář stkvoucí zlatých červánků.

Když na východním nebi tiše
se plný měsíc zastkvívá,
a z tůní celé žabí říše
zní hudba divná, truchlivá — —

Tou klidnou, šumnou, osamělou
my chodíváme alejí,
kde pod nohy se květy stelou,
jež větry za den sevějí.

A volně při tom hovoříme
o měnivých dne příhodách,
o všem, co kolem sebe zříme,
co bude se nám zdáti v snách.

A za mráčkem pak zříme jemným,
jenž plyne z mého doutníka,
jak stoupá hávem stromů temným
a v třásních jeho zaniká.

Smích, pomlčka a vážná slova,
— tak stálá změna neznaví —

až zhasne tříseň červánková,
a zavane dech zimavý.

Má milá zahalí se plaidem
a jdeme domů bez spěchu,
a měsíc v světle modrošedém
své lesky lije na střechu.

A slyšíme pak ještě z dáli,
jak šumí našich stromů sbor,
jak by si ze sna povídaly
té naší lásky rozhovor . . .

VIII.

Dobrou noc!

Vy, kteří jste jen jednou zřeli
ji štíhlou, krásnou při tanci,
vy, kteří jste snad uslyšeli
ji zpívat sladkou romanci,

vy, hned se rdící, jestli maně
jen pohled její na vás pad',
když po matčině levé straně
šla z podvečerních promenad,

ó rcete, kolik roků žití
by dali jste, když ve chvilce
vám by ji bylo možno zříti
v té sukničce a košilce,

když „dobrou noc!“ dá otci, matce
a krásnému dni za vše dík
a smějíc se neb pějíc sladce,
jde se svíčkou v svůj pokojík!...

Rád věřím, závidíte tomu,
jenž zítra, plný sladkých dum,
pod klenbou tmavolistých stromů
naslouchat bude jejím snům,

jež spánek přines' ve hojnosti,
když v dlouhé, tmavé řasy pad',
jež jednou v tajné budoucnosti
jim oběma se splní snad!

A věru pod tím čílkem svůdným
jen čistý sen vždy proletí,
vždyť polibkem je otec cudným,
a matka křížkem posvětí . . .

IX.

Lístek.

V mé jizbě, jejíž okna vedou
na širou, dlouhou ulici,
kde lidstva proud a vozy jedou
ve hlučné, vírné směsici,

svých milých vzdálen, skláním čelo,
a vzpomínám dnů zašlosti . . .
Ó ještě nic mne nerozchvělo
tak čistou, tklivou radostí,

ni eposy, jež kdy jsem četl,
se všemi krály, hrdiny,
ni romány, kde vždycky zkvetl
v dvou srdcích kvítek nevinný,

ni písně, kritika jež slaví
svým uznáním a frásemi,
ni povídka, jež národ baví,
ba žádná kniha na zemi,

jak dnes mé milé lístek malý,
v němž dvé je pravopisných chyb,
v němž píše mi, že opadaly
již hnědé listy našich lip,

že zdráva je jak čilé ptáče,
že ráda by mne spatřila,
že psíčka má, jenž přes hůl skáče,
což prý jej sama učila!

X.

V předtuše.

Tvé přísahy, tvůj zápal, sliby ony
tak divně pronikly mi duši celou,
jak dissonance, jež se mísí v tóny,
když struny tknuty rukou neumělou.

„— — tvá, věčně tvá!“ — — snad v podzimku či s jarem
žár nový v mladé duši tvojí vzplane
a přísahou svou po způsobu starém
zas nadchneš jiné srdce rozhárané!

A snad v tu chvíli, již ti osud chystá,
a starostlivá péče dobrých lidí
krb, kde by blaženosť tvá byla jistá
a nevěstou tě mnohý zrak již vidí;

snad matka tvá již vyhledala muže,
jenž usedlý je, mnohé cnosti chrání,
tys poslušna — než svadnou slední růže,
snad nazývat tě budou milostpaní!

Věř, zasměješ se nad tou láskou naší
i nad vzpomínkou na ni bezcennou,
mír domácí pak bude tobě dražší,
a budeš vzornou, milující ženou.

Kéž kol mé hlavy dřív noc černá visí,
a krvavý červ ničí moje tělo
i chladné rty, jež líbala jsi kdysi,
a srdce, které tě tak rádo mělo . . .

XI.

Pozvání.

Nač toto čtyřlistové psaní,
nač tolik dojímavých vět,
nač vzpomínky a naříkání –
já nečekal jsem na zpověď.

Však svědčí to o dobrém tónu,
že v těchto velkých vážných dnech,
kdy celý dům váš pln je shonu
a tone stále v starostech

o toilettu, o povozy,
o upravení výbavy,
o kuchyni a — vědí bozi —
o jaké ještě přípravy,

že jste přec ještě našla chvíle
kdes v nerušeném ústraní
a popsala ty lístky bílé
a přidala k nim pozvání!

Však chtějíc času šetřit více
a péra, slzí vylhaných,
a etiketty služebnice,
být v zásadách přec věrna svých,

tu pozvánku jen, jako všude,
jste mohla poslat, spanilá,
ta litografům k slávě bude —
a mně by zcela stačila . . .

XII.

Při svatbě.

Tvá svatba byla v našem chrámě . . .
Proč vrhla's tenkrát kradmo na mě
skrz závoj bílý, průsvitný,
ač měla's v oku záře dosti,
jen pohled plný útrpnosti,
jak žebráku groš soucitný?

Snad myslila's, tvé chůze zvuky
že vzbouzí ve mně pekel muky,
a v chvilce slovo rozhodné
až rozlehne se chrámem šerým,
mou duši mečem dvacaterým
že zachvátí a probodne?

Či náhradou byl pohled jeden
za ztracený mé lásky eden,
a spolu mečem anděla,
jenž zaplál tehdy na znamení,
že k návratu již cesty není,
že ráj mi ztracen docela?

Či lékem měl být srdci mému,
bych nezáviděl zvolenému,
jenž nosí vzácné šediny,
že průvodcem má být tvé pouti,
kol něho že se budeš pnouti,
jak břečtan kolem ruiny? —

Lid tísnil se a šuměl chválou
nad krásou tvojí neskonalou,
nad sněhobílým šatem tvým,
já slyšel, jak tě litováno,
pak v náhlém tichu tvoje: „ano“,
jak znělo zvukem stříbrným.

A v chvíli té — jak vždycky bývá —
ruch nový povstal, tíseň živá,
a kolem mne řeč šuměla,
jeť cizí bolesť lidu milá:
v té chvíli líc má osou byla
všech zraků v šeru kostela!

A proč? Proč ten rej zraků živý,
a proč ten pohled lítostivý
jsi vrhla v chrámu zášeří? —
Můj cit byl jako oběť smrti,
již bol a úzkosť dříve zdrtí,
než rozhodný ráz udeří!

V té chvíli myslil jsem již volně,
jak odřekneš se, krásná, bolně,
za nocí ledna mrazivých,
těch šumných zábav karnevalu,
kdy zvykla's královnou být sálů
a postrach družek žárlivých!

XIII.

Requiem.

V tom starém šerém chrámě má milá klečela
a zaslzeným okem v modlitby hleděla.

Na kůru hudba zněla a píseň smutná tak,
requiem tehdy bylo — mé milé vlhnul zrak

Nad modlitby své níže pak čelo sklonila,
a za slzou se slza v ty listy ronila.

„Proč pláčeš, moje milá, co šeptáš žalným rtem,
či šumí v tvojí duši též smutné requiem?

Vždyť včera v tomto chrámě jsi byla samý ples,
tvá svatba byla včera, nuž proč ty slzy dnes?

Snad vzpomněla's si nyní a počínáš se chvít,
na zničené mé štěstí, na pohřbený můj klid?

Proč pláčeš, moje milá, či želíš toho snu,
či dokonce ti líto mých osamělých dnů? —

* * *

Až jednou z rána, milostpaní,
tak z bílých peřin vstanete
a v sněžné toilettě ranní
si k vonné kávě sednete,

až dozní cinkot bílých šálků
i vašich dítek hlaholy,
a jak by přes moře šly v dálku,
je vypravíte do školy,

a manželovi suché tváře
až zlíbá ret váš zvonivý,
a půjde do své kanceláře
ten člověk vážný, šedivý,

až podepřete v nudě čílko
pak těmi prsty malými —
zda vzpomenete pak, ó milko,
na ten svůj sňatek v podzimi?

Ne na oblohu, jež se tměla,
ne na žloutnoucích listů pád,
ne na hudbu, jež z domu zněla,
ne na dvacátý listopad,

však na ten sten, jímž zaúpělo,
— když jela jste tak v rozmaru —
to srdce, které krvácelo
pod kolem vašich kočárů!? . . .

Ó věřím, vzpomenete v snění
si všeho, co v mé hrudi tkví,
jak nerozumných zanícení,
jak dětských roků bláznovství!

A tónem tím, jenž vždy mne mrazí,
vy vyučíte dcerku svou,
že láska je dnes šedou frásí,
a vším jen chladné cifry jsou . . .

* * *

— Nuž proč ty slzy při requii
a proč ten lítostivý vzdech?
vždyť, krásná, přece ještě žiji,
a tak se lká jen na hrobech!

Ó nelkej víc, vždyť líce zblednou,
když tolik slz je skropí ti,
vždyť musila bys, myslíc jednou
na slabosť tu — se zardíti! —

XIV.

Věštba.

Od svatby tvojí myslím stále
na jednu chvíli v žití svém:
Byl večer, mraky načernalé
se těžce nesly nad krajem.

A na zahradě pro zasmání
od cikánky, jež přišla k nám,
my dávali si hádat z dlaní,
a na tu věštbu vzpomínám.

„Ta čára, jež se dolů vije
a s druhou rýhou tvoří kříž,
to značí, že tě uštkne zmije,
k níž s důvěrou se přiblížíš!“ —

Mně bylo, jak by vichr zimy
šleh' po mně bičem studeným,
než klidný byl jsem před druhými,
ba smál se smíchem nuceným.

Však často v dusné lesní tíši
pod jedlemi a břízami,
kde hřál se, opustiv svou skrýši,
had se zvláštními skvrnami,

neb v kotouč svinut blíže cesty
zas jiný dřímal klidným snem,
neb přes hnijící vil se klesty
a zlostně šlehal jazykem,

já ubíhal vždy dále chvatně,
a zimy dech vždy na mne sáh' —
ó vykládal jsem věštbu špatně,
a zbytečný byl tenkrát strach!

Teď zničen klid i moje síla
a myslím jen, ó spanilá,
že jsi se proto narodila,
by se ta věštba splnila!...

XV.

Podzimní lístek.

Já v lese těkal po těch známých místech,
kde bloudili jsme v žárech léta v stínu,
kde zamyšleni v ševelících listech
jsme poslouchali věštbu kukaččinu.

Les proměněn. Bříz vlečné šaty zřídly,
že ani pustých hnizd už neutají,
u paty bledý chrastavec jim sídlí
a hnědé listy trávu pokrývají.

Kol pusto, ticho; zde dub mnoholetý
své větve větrům ku hře rozestýlá,
a smutno tu, jak v srdci, v kterém květy
svým žhavým žárem láska otrávila.

A s vrcholku teď krokem poplašeni
havrani s krákotem se vznesli četou —
tak v nitru, jež se hrouží v zapomnění
vzpomínky živé vstanou s hudbou kletou.

Mha lesem houstne. Chví to stromů hlavou
a mrazné ticho dýchá bor se tmící,
jen časem slyšet z dáli pronikavou
sýkorek píseň v tmavé borovici.

Již pryč, již pryč, mně zdá se, že z těch hlasů,
jež vzbouzí krok můj v hnědém, svadlém listí,
výsměchy chví se svědků šťastných časů
a zdají se v mém srdci čísti . . .

A na luka jsem vyšel z těchto lesů,
tam ocún krášlí kraje chudé šaty —
květ jeho jeden z toulky své ti nesu —
jest jak tvá láska — ostře jedovatý . . .

XVI.

V zrcadle.

Na čele smutku mrak se do těch vrásek chýlí,
    jež rovnoběžně jdou,
ty narodily se v té hrozné, teskné chvíli,
    když's měla svatbu svou.

Zrak mdlý je, vyhaslý, jak mračno, z něhož blesky
    již nikdy nevyjdou,
dal nocím bezesným a slzám svoje lesky
    a žár a sílu svou.

Rty trpce stažené, jak cos by říci chtěly,
    však slova prázdná jdou,
tak jsou již od těch dob, co proklel rozechvělý
    jsem hořkou sudbu svou.

Tak řada znamení v té celé líci pálá,
    jež dobře známa jsou,
v nich dobře možno číst, že smrť si znamenala
    zas oběť předčasnou . . .

XVII.

Elegie.

Jak listí žloutnoucí, kdy chladné větry vanou,
se stromů třesavých v zem vlhkou upadá,
tak dny mé vezdejší v tůň věčna smutně kanou,
a pečeť nicoty se na ně ukládá.

Můj zpěv mne opouští, a všechny dojmy vnější
v mé nitro zapadnou bez šumu ozvěny
a tam se na vždycky v sen mrtvý ukonejší,
jak v kalné hlubině zapadlé kameny.

Šum listí, ptáků zpěv a šarlatový západ,
vše, co jsem miloval tak bouřně před roky,
i srdce dívčino, jež začne lásku chápat,
víc neunesou mne již v zápal hluboký.

Tak šinu žitím se vln nudy pod přívalem,
jak živá mrtvola, kam ony zakývnou,
a s prázdnou radostí a se svým starým žalem
jest mi ten všední svět jen rakví protivnou . . .

4*

XVIII.

Po roce.

Jak potkají se v bouřném čase
dvě známé vlny drahou svou —
tak setkal jsem nyní zase
s mou milou — loni provdanou.

Byl koncert; vešla s mužem šedým
a v křeslo vážně usedla,
klid zavládl jí líčkem bledým
a po sále se rozhlédla.

Hned vítaly ji přítelkyně
a známé družky z mladých let —
o sloup se opíraje líně,
jich řečem moh' jsem rozumět.

Má milá moudře hovořila
o hudbě, dnešním programu,
o práci, kterou dokončila,
o pařížských mod seznamu,

o hospodářství, cukru, kávě —
a s takou vážnou lahodou,
jak mluví její matka právě,
když setkám se s ní náhodou.

Mně bylo, jak bych viděl růži,
jež půvabů svých pozbývá —
tak změnila se při svém muži
má milka bledá, vábivá.

Z těch zraků, ba z těch řečí pouhých,
tak po sále dech prosy vál,
že nebýt tvojich copů dlouhých —
snad bych tě býval nepoznal . . .

XIX.

Zas jeden záblesk . . .

Zas jeden záblesk dávných snů
paď v pochmurný tok mojich dnů,
jenž plyne nocí divoce:
řeč o mně kdesi zazněla,
má milá na mne vzpoměla
a litovala hluboce!

Jak sopka, která vyhasla,
mé oko chabým leskem plá,
znak prý to nočních probdění,
žár lící mých též odekvet',
můj obličej prý tak je hněd,
jak uschlý lístek v jeseni,

má chůze je prý závratná,
má hlava těžká, malátná
se kloní k hrudi ospale,
tak zřela prý mne chodníkem
se plížit s shaslým doutníkem
a zívati prý nedbale,

a jestli někdy na tváři
mi slabý úsměv zazáří,
znak zoufání to nezdravý,
jímž bídný hráč svět klamat chce,
když prohrál všechno jmění své
a chystá kulku do hlavy,

je škoda prý mých mladých let,
já míval časem cit a vzlet
a pro vše dobré žáru dost,
snad vášeň prý mne zničila,
a dobrý mrav můj zabila,
jak zdá se, špatná společnost. — —

Má krásná, zřím tvůj vábný ret
tou vážnou řečí tam se chvět
a výčitek tvých cítím pal,
ó drahá, pravda, že jsem chor,
že vyhasl můj žhavý zor,
a na mé tváři sídlí žal,

ó pravda, vzlet můj utracen,
z mých citů že zbyl popel jen,
že kladu se už v rakev svou —
však divno mi, má spanilá,
proč's pravý důvod zakryla,
tou řečí dlouhou, přemoudrou!

Ó jsi, má krásná, jako vrah,
jenž skoliv oběť svoji v prach,
se neznán v lidstvo vmísí,
s ním ruku vraha proklíná
a na mrtvého vzpomíná,
že byl tak hodným — — kdysi – .

XX.

Vzpomínka.

Je v parku lávka, kterou za dne
dvě lípy stíní šumíce,
a v noci letní, jasné, chladné
tam padá světlo měsíce.

V těch nocích, které rádi mají
dva milující, koček tlum
a mudrc, který snívá v taji,
a básník, plný velkých dum,

v těch nocích přišla moje milá,
jí devatenáct bylo let.
má Rusalka, má dobrá víla,
již halil řásný, bílý plaid.

Ó zašlé noci! Chvilkou zpíval
pták, jenž se ze sna probudil,
a měsíc větvemi se díval
a třpytné proudy travou lil,

v nich mlha modravá se chvěla
a park ten rosou kropila —
a noc ta byla velká, stkvělá,
jak bájná, rajská idylla!

Ta lávka, kde se stín lip stele,
by vypravovat mohla as,
co kouzla bylo na tom čele,
co lesku plálo ze spod řas,

co přísah sjelo s luzných retů,
co slibů, plánů bezpečných,
jak zdobila mi spoustou květů,
drah příštích cestu společných! . . .

Ta lávka lidí moudřejší je
a vzpomínkám slov nehledá — —
teď šedý mech ji celou kryje,
a nikdo víc tam nesedá.

Park pust je, smuten. V noci třpytí
se hvězdy věčně v běhu svém,
a měsíc nad ním nyní svítí,
jak smutná lampa nad hrobem.

Má Rusalka, má dobrá víla,
v těch nocích v městě vzdáleném

dvě malá lůžka odestýlá,
kam klade v citu blaženém

dvě poupátka, a k stolu hledí,
kde v zelenavém zášeří
muž její obstarožný sedí
a s klidem otce večeří . . .

XXI.

Noční procházka.

Noc byla podzimní. Na nebi bezoblačném
 tkvěl měsíc v světle sinavém.
sbor štíhlých topolů stál v řadu tichém, mračném
 v mlhy halen hávu blýskavém,
a břízy u tůně se snětmi prořídlými,
 jež smutně k zemi splývaly,
jak chmurné jeptišky s hlavami zakrytými
 tam modlitby své šeptaly,
v dál pak se táhla pláň, již kryla tráva malá
 a jinovatka šperkem svým
a v mlze průzračné a v modrém světle zdála
 se stkvíti rouchem stříbrným.

Tím krajem umrlým jsem bloudil beze cíle
 a maně vzpomínal:
Jak často kráčeli zde v podvečerní chvíle
 dva milující v dál,
jak často zírali v tůň, k sobě nakloněni
 na obraz veselý,

co přísah, polibků a vřelých zanícení
    ty břízy slyšely —
a přece mlčí vše, tůň, topoly i dálka,
    a nebe, noc i zem,
jen chvění smutných bříz, když listí chvilkou zalká
    zní jako requiem . . .

XXII.

Pes.

Toť chvíle žalu, dumání a stesku,
kdy pustne kvetoucí kdys zahrada,
a v svadlou trávu při západu lesku
žloutnoucí listí upadá.

Na lávce sedám, kde jsme sedávali
za žáru léta, kdy kvet' celý sad —
teď léto, květy, moje milá v dáli
a smutný vítr vane z lad.

Však v hodině, kdy pohled její snivý
předbíhal ke mně vonnou alejí,
pes její, svědek lásky mlčenlivý,
teď přijde tichou kročejí.

Ten přišel s tebou, vždycky v zašlém čase,
a teď snad zvykem sem se ubírá
a přede mne si tiše sedne zase
a tmavé oči na mne upírá.

Na šedé lávce žluté listí leží,
jak hrobní nápis mnoha šťastných chvil,
po svadlé trávě chladný vítr běží,
a západu lesk dozářil.

Pes u mých nohou bez pohybu sedí,
skloněnou hlavu na své tlapy má,
na mne a prázdné místo vedle hledí
moudrýma svýma očima.

A když se zvednu, dlouhou řadou stromů
mne ty dva tmavé zraky provází,
pak žlutým listím známou cestou domů
též zvolna vážně odchází . . .

Ó krásná, já tě viděl u oltáře,
já zřel tě často, jak jsi kráčela
tak plna štěstí, úsměvu a záře
po boku svého manžela,

však než tvá ztráta, než tvůj pohled v chrámě,
než ten jas, jenž plá z tvojich zřítelnic,
ten němý hled, jejž pes tvůj vrhá na mě,
v tom parku rozsmutní mne víc! . . .

XXIII.

Můj Homer.

Můj Homer stár je dvě stě let,
má z pergamenu bílý hřbet,
a mezi jeho listy leží
již mnohý zhnědlý, suchý květ.

Je každý hrobním nápisem
nad šťastnou chvílí v žití mém,
však zapomněl jsem v nich už čísti,
dnes stejně hrob i nápis — něm.

Vždyť nevím, zda to svědci chvil,
kdy koncert sálem hlaholil,
či bouřných nocí karnevalu,
či procházek kdy večer byl,

vždyť nevím víc o kvítkách těch,
zda pyšnily se na ňadrech,
zda loupeží jsou nebo daní,
zda provázel je smích či vzdech!

Než jeden květ . . . ten přece znám . . .
kus kamelie leží tam . . .
je pošlapána, plísní krytá,
a nad ní často vzpomínám.

Kdys byla v rusých kadeřích
a při valčíku padla z nich
po sněžné šíji, bílých šatech,
a já ji z prašných parket zdvih'.

A z květiny té zničené
dny úpí moje zmařené,
z ní lesk plá nebeských dvou zraků,
a v nich to štěstí ztracené . . .

A slyším náhle vody hřmít,
jež bijí v černý skály štít,
a je mi, jak bych o ni šílen
měl mladou hlavu roztříštit.

Dost, květino . . . Ó jak bych rád
chtěl nyní na ty vzpomínat,
jež milovat jsem šťastně mohl,
a jež mne chtěly milovat!

Však přísnými čas vlnami
sled chvílí šťastných smývá mi
a v srdci to jen pálit nechá,
co napsáno tam — slzami . . .

XXIV.

Za dar knih Byronových.

Je tomu nyní, paní. přes dva roky,
co píseň naší lásky dozněla,
dva dlouhé roky jste tam v dáli,
svět jiný kolem vás se valí —
a vy jste ještě vzpomněla?

A v jaké chvíli as? Zda jenom z nudy
jste minulosti prošla zášeřím?
A proč ten jeden lístek bledý
zde nese slzí zřejmé sledy —
vždyť víte, že jim nevěřím!

Snad v albu vašem moje podobizna,
snad v knize kvítek z času dávného,
snad verše mé, jež stůl váš tají,
vám na tu lásku vzpomínají —
však v srdci není ničeho!

A u mne jak? Dva verše z knihy této
jsou odpověď nad epos vhodnější,
ty vracím vám. ó paní milovaná:
„dny bez klidu a v srdci živá rána,
a život nad smrt bídnější!“

XXV.

Naposled . . .

Lesk slunce na západě hasl,
kraj tměl se veškeren,
a chladný vítr smutně třásl
skly malých luceren.

V tom víru, letu, křiku, shonu
na hlučném nádraží
svou milou spatřím na perronu
s manželem pod paží.

Již jedou, jak mi kdosi hlásá,
v ty kraje příjemné,
kde vánek na zem' vůni střásá,
a myrt a laur se pne,

kde navrací vzduch čistý, zdravý
žár lícím nachový —
tam jedou nabýť — lidé praví —
klid, zdraví — kdož to ví!

Bà, bledá, chorá je ta žena
v tak krátké proměně,
jak růže bílá, opozděná,
až k chladnu jeseně.

Mrak smutku tkvěl na klenbě čela,
a z očí zíral žal —
hněv dávný opustil mne zcela,
a soucit s ní mne jal.

Tys neodešla s blahým klidem
od stupňův oltáře —
tak neznamená štěstí lidem
své sledy do tváře.

Dnes na rozchodu za vše muka
odpustiť mohu jen,
dnes nad tebou mi srdce puká
víc než v tvé svatby den . . .

Co krásno tady, všechno mine —
ó sudba neblahá!
dnes musím zříť, že také zhyne
ta čistá krása tvá!

Už jenom v paměti mé zkvétá
ta spanilá tvá líc —

ó brzy všechen pudr světa
jí nenahradí víc!

A brzy pak se s pláčem schýlí
v dlaň líce uvadlé,
až první vlásek vstříc ti bílý
se blyskne v zrcadle.

A to tvé čelo mramorové
pak vrásky zorají,
a ty tvé rety purpurové,
má drahá, zmodrají — —

Mně líto, líto, že ty časy
jdou cestou zákonnou,
že budeš na troskách své krásy
nervosní matronou . . .

Harmonie.

Ouvertura.

Z minulých časů skryly v duši mojí
se melodie nad vše nejdražší,
jak v mušli šum, již moře ve příboji
na písek vynáší.

Dech mládí, větrů van a ptactva jasné zpěvy,
šum lesa, západy a zvony domova,
a z jara lásky každé slovo děví
se tam vždy uchová.

A jak jde život dál, pak refrain přistupuje
a v tklivé písni té zvuk mívá nejvyšší,
a touhou mohutnou on všechno přehlušuje
po hrobu, klidné cypřiší . . .

Červnová idylla.

Žár opustil jsem městských ulic
i ospalý klid starých domů
i nudu parných kaváren
i obzor kouřem zahalený
i stíny sporé chorých stromů,
jež stojí v parcích seřaděny,
kam vždy mne pudil líný den.

Jak rád teď z lesnatého vršku,
kde netkne se mne parno denní,
se dívám širým údolem,
kde požehnané, dlouhé lány
svou zeleň v bledé žlutou mění
a podle mezí lemovány
jsou chrpou nebo koukolem!

A vánku dech provívá jemně
i nad mnou stromů šumné hlavy
i květnou trávu v přeletu
a volným šatem dívky třese,

jež luhem nese nůši trávy,
a jejíž plné ňadro dme se
bez úzkostných pout corsettu.

Již zašla. Zrak se točí jinam.
Hle, v dáli malý vozík hrčí
lip stromořadím košatým,
z nichž ostříž vyplašen sem tíhne,
teď v modrém nebi jak hřeb trčí,
teď jako blesk se dolů mihne
a pluje křídlem rozpjatým.

Pak zadívám se na vsi bílé,
jež jak by v slunce lesku spaly,
dým vydychují modravý;
hle, v písku tam pod velkou hruší
se košilaté děcko válí,
rve moudrého psa dlouhé uši
a pokřik zvedá jásavý . . .

Zde nevzpomeneš dávných bouří,
jež nechávají v nitru sledy
a ztrpčí navždy mladý věk,
ve vonné trávě ležíš tady
a zříš jen nadšenými hledy
v kraj širý, jenž má června vnady,
zpěv cvrčků, chřestot kobylek . . .

Červenec v lese.

Nad hlavou klátí se a vrzá sosna,
jíž haluzemi žhavé slunce plaje,
a dusná vůně, která lesem vlaje,
tě nutí v zeleň hlavu sklonit do sna.

Strom v trávu zkácen... Bouře zkázonosná
jím zděsila as tyto lesní taje —
dnes u pně jeho ostružina zraje
a v bílém květu plá jí krůpěj rosná.

Od stromu k stromu rozpjata jsou kola,
v nichž pavouk vraždí chycený rod muší,
kol bzučí hmyz, a se sněti pták volá.

A když jdeš domů, neseš ve kytici
květ zlatých liljí, jahody se rdící,
a lesa šum a mír a písně v duši...

Hvězdám.

Vy, které pláte nad mou hlavou,
když pustou nocí kráčím sám,
vy, které záři třepetavou
již věky zříte dolů k nám,
ó nespočetný sbore světel,
co značíte, kdo dal vás tam?

Jste písmenek snad řadou dlouhou,
v níž nekonečnu zákon dán,
a člověk zří k vám s marnou touhou,
zda osud má tam znamenán?
Či rebusem jste, jehož smysl
už není ani tvůrci znán?

Či proto blýská mezi mraky
váš vábivý a svůdný řad,
by moh' vás poet ledajaký
k své milky očím přirovnat?
Či lampy jste, jež musí věčně
nad hroby pravdy, krásy plát?

Či dílem pekelné jste moci
a vrháte v tmu země jas,
by těm, jichž život tmavou nocí,
smích, ironie plály z vás?
či korunou jste stvořitele,
ať dobrý bůh jím nebo ďas?

Či řetězem jste nekonečna,
jenž věčně hoří září tou,
jste hrozných světů řada věčná,
jste každá koulí ohromnou,
jichž při pomyslu člověk šílí
nad krátkou nicotností svou? —

Eh, vy, jež pláte nad mou hlavou,
když pustou nocí kráčím sám,
pod září vaší třepetavou,
proč dnes ty divné dumy mám,
proč nezřít k vám jak obyčejně,
jak obyčejně — k hvězdičkám?

Večer v září.

Již slunce shaslo. Purpur nebes mizí.
a šero houstne krajem víc a více,
na čistém nebi blýská večernice.
jak stříbra krůpěj velká, třpytná, ryzí.

A na východě oblak ze směsice
teď vyplul měsíc v nachu svojí řízy,
v červeném světle jeho rdí se břízy,
jak před půlnocí nevěstiny líce.

Teď zavál vítr. Chladná noc, jak bývá,
kdy léto klesá v náruč podjeseni,
a v šumu hýbají se stromů sněti.

Z nich krokem mojím ptáci poplašení
se zdvihli hledat místa pro své snění
a v světle modravém jak body letí . . .

Venkovská idylka.

Již snopy všechny s polí odveženy,
a strnišťat jen lán se táhl v dál,
zelenou mezí přímo přetržený,
a cestou, na níž prach se pozvedal.

Vál vlažný vítr; bylo odpoledne,
kraj bez lidí byl, smutný, mlčící,
jen já jsem po té stezce neúhledné
ku vlaku spěchal k blízké vesnici.

Tu, kde jde cesta dolů v stráně boku
a k vesnici se táhne v nížinu,
proti mně — bledé chrpy v modrém oku —
děvčátko hnalo husí rodinu.

Šlo zpívajíc si cestou prachovitou,
a rozhlíželo v dál se na nivy,
teď zhlédlo náhle hůl mou sukovitou
a na mne upřelo zrak bázlivý.

Jak každý poet, já měl dlouhé vlasy,
jež větrem hnány, v čelo vály mi,
a svrchník můj — prost dávné svoji krásy, —
kol mne létal vzmachy mocnými.

Hned dítko bledlo, pomalu šlo k předu,
hned se mu líčko hrůzou růmění,
a udiven jsem čet' mu v každém hledu
strach, prosbu beze slov a zděšení.

A kolem mne se v pole zatočilo,
a na hůl moji nyní zřelo jen,
a šeptajícím hlasem vyrazilo
dýchajíc sotva pozdrav: „Pochválen . . .“

Já potom zahléd', jak se ohlíželo,
dál spěšně jdouc se svými housátky —
snad s holí tou mne dobré dítě mělo
za lotra z babiččiny pohádky!

Konec saisony.

Je říjen. Mračen ve chumáči
spí klenba nebes svinuta,
a zem se pod ní fádně mračí,
jak kráska svadlá, mrzutá.

Teď do města! Již táhnou chlady,
pryč z přírody té mračivé,
čas divadla a promenády
a veselosti vířivé!

Shon na nádraží, smích a ptaní,
hlas trubky, běh — a v jeden mih
vlak mizí pustou smutnou plání,
a celý kraj je k smrti tich . . .

Je doma. Otec ptá se stále
a povídá sám v jeden ráz,
o známých, příštím velkém bále,
kde královnou má býti zas.

Však mladá paní s uzarděním
jen mlčky kufry otvírá
a dětské prádlo s blahým chvěním
před zraky otce prostírá.

Ty karkulky, sukénky bílé,
ten povijan a jiný tret
ký div, že zmlkl, smál se mile
a slzel štěstím šťastný děd!

Teď ví, že musí výhost dáti
životu svému dennímu,
jenž tou se bude dráhou bráti,
jak první vnouče určí mu.

Těm procházkám vždy odpoledne
za městem smutné po nivě,
té jizbě teplé, neúhledné,
kde s druhy dlíval při pivě,

a v kavárně novinám, kávě,
při níž zvyk' denně usedat,
že všemu dává „s bohem“ právě —
však s usmíváním a tak rád!

A za to bude sedět stále
nad skřípající kolébkou

a mučit v hlavě sestaralé
jen vzpomínáním paměť svou

na písně, které pěny jemu
před šesti desítkami let,
by moh' je nyní vnoučku svému
zas příjemným svým basem pět . . .

Motýl.

Jej vítá první úsměv jara,
když poprvé svá křídla vzpjal,
jej vítá květ, jenž vůni hárá,
a luh, jenž pestrý háv si vzal,
a slunný les a štíhlé proutí,
kde houpaje se spočinouti
si může, než jde v modrou dál.

On nesnáší jak pilná včela
med květin v ouly uměle,
číš podanou vždy vypiv zcela,
jde dál bez všeho účele,
má změnu rád a slunce záři,
vzdor paedagogu, kritikáři
tak tráví život vesele.

Čím potom jest mu smutné vání,
když léto stojí v zániku?
syt vůně, medu, milování,
jde s chladných luhů ve mžiku,

strom vyhledá si nakloněný
a v spodu jedné tiché stěny
mře bez bolesti výkřiku!

Tak zřel jsem jej. Lesk křídel smavý
mi zradil jeho útulek:
ó přírody tys mudrc pravý
a moudře žil's ten krátký věk,
co víc chtít, kdo už zrozen k žití,
než všude krásu, lásku píti —
pak zemřít sám a tich jak rek?!

Pod sněhem.

Pod bílým sněhu příkrovem
zem celá dříme tichým snem.

A ještě víc ho dopadá
na klidnou ves a na lada.

A každé křoví, každý strom
se halí v bílém plášti tom.

I na hřbitově sešlý kříž
je k nepoznání pod ním již.

A hroby všechny kryty jsou
jen velkou plachtou jiskřivou.

Ba kraj ten sám je jako hrob,
kde není tuchy prošlých dob.

Jej chvilkou vzruší vran jen hlas —
ty prolétnou — a ticho zas. — —

Tak šediny snad přikrejí
ty rovy mladých nadějí.

Klid bude v srdce hlubině
jak v posněžené krajině . . .

Smrť.

Již tomu rok, co nosí v čele stíny
a v prsou prosaické souchotiny.
O holi opřen chodí volným krokem
v chlad háje, kdež rád sedá, nad potokem,
a stromy v dálku, když tam v krvi zmírá
dne pochodeň, rád v teskných dumách zírá.

Dnes slabé nohy služby odepřely.
A matce zrak se v slzách topil celý,
když lékař řek': „Již dejte, co si přeje . . .“
On v lenošku sed', stíny z obličeje
mu zmizely a vpadlým, černým zrakem
se zadíval tam v západ za oblakem.
A náhle nesměle mu sjelo s retů:
„Jak rád bych, matičko, dnes cigarettu!“

A v malé chvíli ruce zhubenělé
s rozkoší tisknou svého ničitele.
Jak v dávné době vzplály jeho oči,
když zřel, jak světnicí se kola točí,

ba nevzpomínal na to, co zvem: kdysi,
zřel jen ten dým, jak vine se a mísí
a vzhůru plyne oknem otevřeným.
A západ protkal svitem ozlaceným
ten modrý kouř a růže purpurové
vykouzlil v posled v líce mramorové.

Dohořel doutník, ruka matku hledá,
a na hruď její klesá hlava bledá . . .

Duma.

Jen několik let — — kosti vykopají
a pohodí je někde v kostnici,
kdy mojích písní zvuky též se stají,
jak v háji zpěv, kdy zmizí slavíci.

Zda potom někdo vezme prázdnou lebku,
jak Hamlet, ve svou chvějící se dlaň,
a zahledí se mých dum na kolébku,
jež přírodě svou zaplatila daň?

Zda vyčte myšlének tam různých sledy,
muk lásky pozná a všech strastí byt,
zda poví mu ten čelisti kruh bledý,
že i to čelo vavřín chtělo mít?

Zda otáže se, kde ten duch, jenž plaše
chtěl na křídlech až k hvězdám povzlétnout?
Eh! přeříká tam kousek Otčenáše
a sinou lebku hodí v tmavý kout!

Dívce.

Máš čílko spanilé, máš dlouhé, rusé vlasy,
máš zářných očí dvé, jež hnutím každé řasy
jmou srdce již;
však ruka osudu, jež toto vše ti dala.
že v líc tvou brzkou smrť tak zřejmě, klidně psala —
ty netušíš.

Proč zraky lidí všech na tobě utkvívají,
však před tvým pohledem se matně klopívají
ku zemi níž,
ty, bílá květino, v svém mládí, v jarním čase,
jež za hold bereš to své tklivé, řídké kráse —
ty netušíš.

A starší sestra tvá, když těkáš v budoucnosti
a sdílně otvíráš, jež mysl tvoje hostí,
vstup ve snů říš,
proč vždycky svědčí ti i na pravdu i báji,
proč při tom v`prsou vzdech a slzu v oku tají —
ty netušíš.

Proč drsný bratr tvůj při tobě beze hlesu,
a bílou rukou svou když biješ do klávesů,
 proč sedne blíž,
ty, jež v té mírnosti zříš lásky paprsk stálý
a nikdy soucit snad a nikdy tajné žaly —
 ty netušíš.

A na procházkách svých když na tmavé zříš lesy,
na nivy, zahrady, kde ptáci pějí v směsi,
 a šťastna díš:
„Jak krásný je ten svět, jak sladko na něm žíti!“
proč oko matčino se vždycky vlhce třpytí —
 ty netušíš.

A družek tvojich rty, ty věčně klevetivé,
a bystré zraky jich, ty stále závistivé,
 — když ty se stkvíš —
proč jméno nechají tvé čistší nad lilii,
proč mlčky šperky tvé i šaty opomíjí —
 ty netušíš . . .

Ó krásná, život tvůj je hoden závidění,
ty neznáš bolestí, ty neznáš utrpení,
 být šťastnou smíš
a želet nezbude ti žití času ani,
smrť bez muk dotkne se jak tichý sen tvých skrání,
 jejž netušíš.

A věř, že po letech ti, co teď litují tě,
nad tvojím hrobem pak svou hlavu skloní, dítě,
ku zemi níž
a žitím sklamaní a radostí všech syti
že s trpkou závistí jen smutně budou zříti
na tichý růvek tvůj a kříž . . .

Do Švýcar.

Příteli E. Princovi.

Jak píšeš, vyhlídku máš na Alp temena,
na tmavé jezero, kde lodí pluje řad,
noc bledá, nádherná, vší krásou zdobena,
šum lije v tvoje sny, jímž hřímá vodopád —
a přec bys, myslím, rád
ten obraz úchvatný za obraz měnil jiný:
zřít jedno náměstí v své chladné vlasti jen,
kde, když kraj večerní se halí v mlžné stíny,
jde štíhlá brunetta při záři svítilen . . .

Žen postavy, jež miloval jsem kdysi,
v blednoucím lesku vidím v dáli jít . . .

I.

První láska.

Když miloval jsem — dávno tomu —
tím prvým lásky zápalem,
mně stačilo zřít hřeben domu,
neb v okně jejím záclon lem,
já stávával jsem v zanícení
nad její v písku šlépějí,
mne uvádělo v rozechvění,
když s matkou svou šla alejí,
já zbožňoval blankytné šaty,
v nichž chodívala v síně škol,
a blahem plnil rozepjatý
mne světlý její parasol . . .

Pak miloval jsem během roků
— jak čas to nese měňavý —

žár polibků a plamen v oku
a lepost štíhlé postavy —
však čas ten přešel . . . z bouří, rejů
jsem vyšel s trpkým zoufáním,
dnes citům těm se jenom směju
tím smíchem hořkým, profánním —
však kol té dětské lásky čistá
a svatá plá tak po dnes zář —
že s citem zbožným, atheista,
poklekám její před oltář . . .

II.

In memoriam.

Let šestnáct bylo jí, jak úsměv byla dne
a jako zpěvný ptáček roztomilá,
svou přítomností všechno zveselila
a měla oči šedé, záhadné.

Na lásku jedinou neměla památky,
jak lilje byla duše její čistá,
snad nebylo v ní dosud ještě místa
než pro prince a krále z pohádky.

Jak děcko tříleté vše ráda zvídala
a často uvrhla mne v podivení,
když jako řetěz, jemuž konce není,
ta její „proč“ a „zda“ mne sepjala.

„— — Zda vždycky nebude tak krásna jako teď,
či bude mít jak bába její čelo? — —“
a naivní dítě to se lehce chvělo,
a já jsem dlužen zůstal odpověď.

Kdo znal ji, říkával, že tento čistý květ
by raděj viděl krytý hrobu ledem,
než začne život bolestí a jedem
ten mladý půvab jeho napájet . . .

Znám hrob, kde u hlavy ční cypříš ztemnělá,
za zimy kryt je čistým, třpytným sněhem,
a bílé lilie tam kvetou léta během . . .
Jar šestnáct bylo jí a umřela . . .

III.

Apostrofa.

Ó krásná, k čemu tolik zbraní
vám dáno sudbou k výboji?
Vždyť jedna z nich už dosti raní,
a rána ta se nezhojí!

Vždyť stačí jen to čelo v šeru,
jež vrhá kadeř změtená,
ta ústa svěží, jež jsou věru
jen k sladké dani stvořena,

a ňadra, která jemně halí
ten živůtek váš růžový,
by všichni svobody se vzdali
a vzali od vás okovy!

Proč ještě osud marnotratný
tak mocnou zbraň vám též dal v dar,
ten zrak, kde chví hned záblesk matný,
a opojný hned plane žár?

Ten tmavý zrak! Bez bolu, stesku,
jak často moh' as pozírat
na oběť, která v jeho lesku
víc nesměla — než umírat!

Ó znal bych rád, zda oči jiné
vy najdete kdy na zemi,
před nimiž kouzlo vašich mine,
a naplní se slzemi! . . .

Však, nač ta chmura? Vaším zrakem
ta předtucha dnes nehárá —
zda zítra bude zničen mrakem,
dnes vonný květ se nestará! . . .

IV.

Šestnáctiletému dítěti.

Hlod vzpomínek a noční bdění,
kdy lůžko vlhne slzami,
kdy tajný smutek, matné chvění
pod hedvábnými řasami —

toť vám as bájkou z divných časů,
jíž směje se váš něžný ret,
vám, jíž dal osud řídkou krásu
a život teprv šestnáct let!

Vám, jež jste jako vzácná růže,
jež ve skleníku kvete jen,
kam záře slunce vniknout může,
však nikdy déšť a bouře sten!

A přijde den, kdy v plavé vlasy
vám vpletou vínek zelený,
a vaše šťastné, dětské časy
dál plynout budou bez změny!

— — — — — — — — — —

A světlý list vašeho žití
— až dočtete jej zářící —
kraj teplý bude, plný kvítí,
kde vždycky pěli slavíci . . .

V.

Zastaveníčko.

Byl Adam v ráji sám. Sbor slunci nad ním planul
na temném blankytu,
na velké lupeny déšť rosy tiše kanul
a zářil ve třpytu.

A květy duhové tam těžkou vůni vály
a hlavou kývaly,
a v mlze stříbrné tam šumné stromy stály,
v nichž ptáci zpívali.

Své lampy rozžehlo si na sta mušek v trávě,
a tanec zavířil
a hvězdy hořely a celý ráj plál v slávě —
leč Adam smutný byl.

O platan opřen jsa, se k zemi díval pouze,
na čele mračno dum,
a chvilkou: „Nudím se," křik' s výtkou, zívna dlouze,
k těm zářným nebesům . . .

Ó vábný anděli, ó plavovlasá madame,
jen sluchu přejte mi,
mám nudy jistě víc, než tenkrát v ráji Adam
té bídné na zemi.

Mně vše jest protivno, svět, jaro, vesna vonná,
má sudba prokletá,
mne trýzní přátelé, když denně z Mendelssohna
mi hrají kvartetta.

Však líná duše má zas žárem dávným vzplane,
ó paní spanilá,
když s vaším pohledem z těch modrých zraků skane
v ni lásky idylla!

Ó drahá, skloňte se jen vlídně k mému zpěvu,
ten hlas váš jemný znám —
za ty své výkřiky tam dostal Adam Evu —
k vám já už cestu znám!

VI.

Divoký zpěv.

Skloň ke mně skráň tu, poskvrněnou
četnými hříchu pocely,
blíž ke mně líc, ať jen se ženou
z ní žáry silou rozbouřenou
v mou hruď tak lednou, unavenou,
můj padlý anděli!

Spusť vlas ten dlouhý, jemný, plavý
na plných ramen úběly,
v tom baldachynu kol tvé hlavy
na oltář rtů a lící smavý
klást bude oběť ret můj žhavý,
můj padlý anděli!

A sejmi šat svůj s ňader bílých,
tam spočine ret zemdlelý,
ať cítím zase v tempech milých
na poduškách těch roztomilých
bít srdce tvoje v sladkých chvílích,
můj padlý anděli!

Svět pokrytecký v rozhořčení
znak hanby snad nám přidělí,
já za ty chvíle zapomnění
mých hořkých strastí, trpkých snění,
za rozkoš tu, za rozechvění,
ti vděčným budu, anděli!

VII.

Lístek do památníku.

Má černovlásko, co ti psáti
mám na ten lístek v památku?
mám duchaplný obrat dáti
ve starou jakous pohádku?

Či pozlobit tě, a jsa mravu
poetů jiných věren teď,
mám napsat v otřepaném hávu
ctnou nějakou sem průpověď?

Či upomínku nebo přání? —
i to byl už všední lov,
a co bych psát chtěl — na to ani
řeč lidská nemá dosti slov.

To jednou za večerní chvíle
a v našem kraji, dítě mé,
tou sladkou řečí, jež zní mile
a beze slov si řekneme,

až půjdem kolem pole zase,
jež čeká brzo ženců srp,
v němž tmavý koukol usmívá se
a planý mák a oči chrp . . .

VIII.

Rusalky.

Ó sladké večerní ty chvíle,
kdy neposedná dětská směs
si sedla kolem báby bílé,
jež pohádku má novou dnes!

Ó nevinnosti dětské ráji,
co kras se tobě otvírá,
vždyť na každou tu plachou báji
se okem víry pozírá!

Jak často vídával jsem v duchu
nad lesem bílý měsíc plát
a v modravém a jemném vzduchu
sbor stromů v lesklých řízách stát,

blíž tiché vody, kmitající
jsem viděl mušky po zemi
a Rusalek sbor tancující
pod šumivými větvemi!

Ty dívky zlé . . . Jich zraky plály,
jich vlas byl zlatý, blýskavý,
a koho rty jich zulíbaly —
kles' navždy mrtev do trávy — —

Kde víra dětství roztoužilá,
kde Rusalky, kde bájný les?
vše věda přísná zapudilá,
a bájím těm se směji dnes.

Však Rusalky jsem poznal nové,
jsou módní, trochu chladnější,
jich vábí zrak, jich planou rtové,
však srdce tím je hroznější!

Ty nezničí víc zulíbáním,
ni lásky žárem šíleným —
však bezvýznamým usmíváním
a jedním slovem studeným —

a pohled, pohození hlavy,
a zívnutí rtů spanilých,
ráz slunečníku odmítavý
a k vážným řečem bouřný smích,

muk tolik nese v noční bdění,
tak plní srdce zoufáním —
že život žitím, smrtí není,
však dlouhým trpkým zmíráním!...

IX.

* * *

Je ticho . . . šírou, bílou plání
lesk slunce líně prolétá,
a v snětích volá pozdrav ranní
mu opeřený poeta.

Kdes v dáli hudba, píseň zmírá
a v mrazném vzduchu chví se dál,
a v tónech těchto odebírá
se z města vírný karneval . . .

Zde střevíček, zde z vlasů stuha,
zde svadlých květin celý sněm,
zde rukavička, zde je druhá,
zde vějíř — voní parfumem,

zde podobizna — hezký oval,
zde lístek — písmo drobné je —
já za nic, za nic nebojoval,
však k čemu bral jsem trofeje?

Čím byly mi ty krásné ženy?
co hledal jsem v jich pohledech,
mír duši svojí vytoužený,
či nový žár a bouří spěch?

V mé hrudi teskno jako v sále,
jenž po plesu je tich a pust,
pryč hudba světla — vzduchem dále
jen dech a šept chví žhavých úst,

a truchlý zvuk se tiše vije
přes mnohé krásné chvíle rov —
toť drahé písně melodie,
však nemám, nemám k ní už slov . . .

X.

Nový paprsk.

To nejsou hnědých zraků třpyty,
jež mírným leskem k sobě zvou,
to není půvab v tváři skrytý,
jenž vábí k tobě duši mou,

ni ústa tvá, jež pro líbání
se zdají býti stvořena,
ni brada, v níž se důlek chrání,
ni čela bělosť vznešená —

Toť kouzlo, které v tajné skrýše
bůh zavřel v dětském nitru tvém,
a které přece z tebe dýše
i slovem, smíchem, pohledem.

Ó dítě, věz, že vždycky cítím
před nelíčeným zjevem tvým,
že trpký sen chví nad mým žitím,
a u tebe se probouzím.

V dál mizí záští černí ptáci
a hyne otrávený květ,
a v srdce se zas víra vrací
a čistý zápal mladých let.

A člověk bezcitný a mračný
a sytý žití únavou,
vždy cizích slz a smutku lačný,
jež bývají mu zábavou,

rád slouchám s účastenstvím živým
tvým řečem, plným důvěry,
tvým dětským nápadům se divím
po celé dlouhé večery,

v tvých snivých očích beze mračna
vždy doba dětsví zaplá mi:
pláň nebes dlouhá, bezoblačná
a jiskřící se hvězdami . . .

XI.

Po smrti.

Nad hrobem mojím tráva ševelila,
a pestrým kvítím si tam vítr hrál,
a skřivan vzlétal pod oblaka bílá,
a život kráčel starým řádem dál.

I sešly se, jež miloval jsem kdysi,
žen čarokrásných vábné postavy,
jich jasné soprany se v souzvuk mísí,
i slyším jejich vážné rozpravy.

Po četném počtu jedna rozhlédla se
a v zpomínky se volně zabrala:
— Žár lásky měl jak slunce v letním čase,
však jak dni jarní byla nestálá. —

Hlas jako stříbro na to zašveholí
a hněvem plál zrak jeden blankytný:
— Byl hercem jen, jenž dobře hrál svou roli,
však v prsou nosil kámen bezcitný. —

A červnovláska, již jsem líbal vřele
a nazýval svým tmavým andělem,
dí: Ničemností proniknut byl cele,
a nikdo nebyl jemu přítelem.

A bledá kráska s copem dlouhým, zlatým,
ta kamelie v plném rozkvětě:
— Můj cit, dí, zničil vtipem jedovatým
a svatého nic neměl na světě. —

Hned po té jiná: — Tam na pravdě boží
ať vzpomene, čím zkalil dnů mých třpyt, —
a jiný hlas: — V mé cesty nasil hloží,
a Bůh mu nemůž' za mne odpustit. —

Tak šlo to dál, a žaloby se chvěly
z úst krásných na mé žití zločinné,
jak lotra zatracen běh jeho celý,
v němž ctnosti nebylo prý jediné.

Jen jedna, jedna v žalob vlnobití
tam mlčky seděla jak smutný sen,
ta znala, jak jsem cítíval v svém žití
těch zdobných růží hořké trny jen.

V dlaň čelo sklonila, jak v plachém zmatku,
by bolesti znak kryla zoufalý,
a z hnědých očí zpod bílého šátku
jí žhavé slzy proudem padaly . . .

Matka.

Idylla hřbitovní.

Paní Josefině Arbesové.

Zkveť západ celý nachem plamenným
a rudě zbarvil dálná čela hor,
za něž, jak večerem v tůň vodní květ,
zářivé slunce v krvi klesalo.

Já maně těkal smrti zahradou
a na rovy zřel v stínu cypřiší
a myslil, těm, jichž jména tam jsem čet',
co hruda země vzala nadějí,
co strastí skonejšil tu věčný mír.
Tu hrob byl jeden krytý kamenem,
smrť mladé srdce pod něj vložila,
zrak vábný plakal pro ně do krve —
teď na druhý rok spí zde tichým snem,
a vánek hrá si květy uschlými,
jež bílá ruka semo kladla kdys . . .

Na druhý rok . . . a bílou ruku tu
již rety jiné kryjí polibky
a s vábných zraků slíbán srdce žal,
a srdce — kdo ví, jestli vzpomene . . .
A šel jsem dál, kam vítr lístek nes',
jejž urval s hrobu, s věnce svadlého.
Kříž omšený můj zvábil k sobě zor.
Dvé očí, jichžto pohled poslední
na hlavě syna utkvěl s žehnáním,
zde skrylo na vždy černé prsti sáh.
A rov ten naplnil mne lítostí:
v neladu sveřep, drsná kopřiva
stan mají teď nad zlatým srdcem tím.
A spasitel pad' s kříže v tuto směs,
— rez časem hřeby jeho přehlodal —
snad opuštěný těší sirotu . . .

Tu vešel dveřmi kdosi na hřbitov, —
co hledá tady smutná žena ta?
Kráčela spěšně — sledoval jsem ji —
a v dálném koutě smutné zahrady,
kam k odpočinku kladou chudinu,
poklekla žena k rovu malému,
ret její chvěl se v tiché modlitbě.
Pak vstala — zřel jsem rýhy hluboké,
jež toky slz jí v líce vyryly —
a sklonila se k něžným květinkám,

jež dítěte snad vzrostly ze srdce,
a suché lístky pilně trhala,
prsť nahrnula kolem útlounkých,
korunky skleslé proutky vzpřímila
a v posled vodou svadlé kropila,
k ní mísíc rosu zraků pohaslých,
a opět klekla v tiché modlitbě . . .

Nad krajem vlálo ticho večerní,
jež rušil jenom cvrčků tichý sbor . . .

Dissonance.

Sloky polemické.

Mně vždy krev prudce k hlavě žene,
jež klesá v dlaně v úžasu,
když v snění vídám ozářené
jít kol své druhy z Parnassu.

Já bídný červ! Jsa mučen záští
a závistí, již v srdci mám,
se tajím ve svém chudém plášti
a skoupou sudbu proklínám.

Vždyť nesmím nazvat sladkým pěním
svých nevázaných veršů dav,
jen s trudem mnohým, lopocením
dám myšlénce své prostý háv.

A nesmím zvát se bohem země,
ba nejsem ani jeho stín,
dí myšlénka mi každá temně,
že nicotný jsem prachu syn.

Já necítím, že ke mně dechem
by přírody hlas zazníval,
jeť ona mi jen hluchým echem,
jež stejně dá zpět ples i žal.

O věčném žití není dáno
mé hrudi ani potuchy,
vím, až vše bude dokonáno,
že budu popel bezduchý.

A nemám žádných ideálů,
bych hnal se pro ně v boje jek,
mám srdce chladné jako skálu
a v srdci nenávisť a vztek . . .

A zmítá mnou to vlnobití,
kde sláva nelíbá svým rtem,
a verše moje musí býti
jen nitra mého výkřikem.

Ó sudbo zlá, proč nemám cítit,
co chvěje hrudí druhů mých,
bych lidstvo mohl hřát' a svítit'
mu v temnoty dnů posupných

Snad vavřín zdobil by mé dílo.
Však takto v dóbu žití zlou,
že, co jsem psal, vše pravdou bylo —
mou smutnou bude útěchou . . .

Memoiry Ahasverovy.

Můj bože, jak jsou tihle lidé k smíchu!
Já, Ahasver, prý Palestiny syn,
štván věčnou kletbou velikého hříchu
v zoufalství bloudím jako hrozný stín,
prý místa není, kde bych mohl v tichu
znavenou hlavu vložit spánku v klín —
když tohle všechno na mysl mi vstoupí —
můj bože, jak jste dobří lidé hloupí!

Je pravda, že jsem v minulém kdys čase
života sytý smrť si nalézt chtěl,
že bláznival jsem živlů ve zápase
a v sopky skákal, v nichžto oheň vřel —
však — dík teď bohu — zdráv jsem vyšel zase
a moudrosti mne nimbus obestřel,
než ty mé kousky — to mi nejvíc k zlosti —
lecjaký poet mele do věčnosti.

Kam hlednu teď, vše k životu mne svádí,
v tom osvíceném, moudrém století,

kdys dá se koupit krása, česť i mládí
tak lehce, jako hračka pro děti,
ten poklid smrti teď mi málo vnadí,
a nechci na ni ani mysleti —
když konám žitím tolik věků cestu,
dej dlouho, bože, takového trestu!

Jsem v tomto věku chlapík jiný zcela,
(že víc ne ševcem, chápe snadno se!)
pálená kadeř vlní se kol čela
a zlatý cvikr trůní na nose,
má toiletta je dle mody skvělá,
holená brada, knír vždy v účese,
kolínské vody vůně ze mne vane,
mne tituluje sklepník: Milostpane —

Všem zásadám jsa věren svého rodu,
jsem dobrodincem nyní řadu let,
půjčuji vlídně svým i pronárodu
na směšný úrok — ze sta na dvacet!
Bůh laskavě zří moji na úrodu,
mám equipage a velkých domů pět —
snad někdo řekne: „Nu, to není mnoho!“ —
já nejsem dlouho u řemesla toho!

Teď velkou naděj srdce moje hostí,
(vše nejkrásnější přijde k posledu),

do sněmu chtějí vléct' mé staré kosti,
bych doplnil jich moudrou besedu;
nu, nejsem hlupec, mám již zkušenosti
a hlavou kývat taky dovedu,
a pak . . . (já byl jsem nepřítelem kříže,
však na prsou se nosí bez obtíže!)

Než, byl by čas zas trochu vzpomenouti . . .
Je tomu dávno . . . na bok Karmelu
jsem přišel zase na své bludné pouti,
jak docházel bych cesty účelu,
jak přál jsem si v tom místě zahynouti
a navždy zničit zvuky ševelu,
jenž mocněj tam se začal v nitru sápat —
jak vidět, zase jeden hloupý nápad!

Z jeskyně hloubi vzal jsem lebku hnědou;
toť vše, co zbylo z mojí Rebeky,
jež měla tvář vždy zlostí celou bledou
a jazyk, jenž jen mlčel bezděky —
teď tichá je, v ní červi dumy předou
a v zemi otců spí tam na věky —
víc nebude mi dny svým křikem krátit,
víc nebudu ji potěhem už mlátit!

A z hrobky té, kde dřímá moje žena,
jsem vyňal smutný lebky jiné si,

ó Isák! . . . Abram! . . . Dětí mojich jména,
jež zrzavé si rvaly pačesy,
až mír zjednala hůl má napřažená — —
rád tehdy u vás leh' bych tiše si,
však tenkrát jen . . . anno post Christum natum . . .
eh, jak teď mohu dobře znát to datum!

Dnes, kdybyste vy všichni živi vstali,
to věru as by bylo divno všem,
dnes, Rebeko, by drahé šaty vlály
a šuměly při každém kroku tvém,
svou přítomností zdobila bys bály
a vlečka tvoje splývala by v zem,
a synové tví, dobře vychováni,
by zvali se jen všude: mladí páni!

„Co mrtvo, spát nech,“ psal kýs poet velký,
(chtě zablýsknout se asi duchem svým),
já proto nesmím takto chytat lelky
a zabývat se prázdným třeštěním,
rod musím zachovat tak starý, velký
i zabývám se nyní ženěním —
má milá nedá zaplatit se zlatem,
ač vyhledal jsem ji jen inserátem.

Je rozumná, má dobré vychování,
a otec její žije v nadbytku,

klopívá oči, žertů zlých se chrání,
zná Schillera a čte teď Marlitku,
myslím, že bude jednou vzornou paní
(v kuchyni sama dává pobídku!) —
já dlouho trpěl, brzy den ten jeden
mne uvede s ní v dokonalý Eden!...

Před zrakem mým se brána otevírá
v říš, kde vše plane barvou růžovou,
mé oko s blahem v čárný kraj ten zírá —
kde žádosť, jež tam nemá vůli svou?
Jsem nejšťastnějším tvorem všehomíra
a nechci myslit změnu na novou —
obraze čarovný, ty nejsi přelud bledý —
ó viň svůj půvab před znícené hledy!

Mít budu paní, vzornou v každém kroku,
mít budu dětí počet veliký,
vším zásobeni vzrostou během roků
na dvorní rady, banquier, praktiky,
mé dcery s něhou v tmavém, velkém oku
zřím opěvány všemi básníky —
já šťastný otec na ně patřit budu —
toť náhradou za všechny doby trudu!

Můj dík ti, bože, že až do věčnosti
jsi prodloužil mi zemský život ten —

již nebudu víc klnout v zoufalosti
ten hříchu mého dávný, směšný den,
dřív nechci ve hrob složit svoje kosti,
až řad dnů světa bude vyplněn,
a na mše dám a chci se pomodliti,
že dlouhé věky ještě budu žíti! . . .

Epilog vydavatelův.

Pan Ahasver, jak vidno, dobře chopil
se idejí všech věku našeho,
že hloupé kousky v minulosti ztopil,
je hodno chvály muže moudrého;
že verš neb rým on místy v křivo sklopil,
odpustí cit snad lidstva ctěného,
je stár (což neřek' by, kdo by ho viděl)
a poetiky užívat se styděl . . .

List z denníku vězňova.

Dnes den je výroční, co v tichou celi tu
jsem vstoupil poprvé v tom smutném pocitu,
že brzo svadnu tady bídně —
teď zvolna minulo již třikrát deset let,
v mých prsou uvadl ten bujný vzdoru květ,
a já zde žiju tiše, klidně.

Po širé přírodě již věru netoužím,
co jsem kdy miloval, to vidím oknem svým,
v němž nebe kus je vezdy;
na stkvoucích oblaků v něm z rána zírám zjev
a západ zřím v něm též, kdy vzplane v zářnou krev
a v noci zlaté, třpytné hvězdy.

A k lidem nechtěl bych! Ti smutní robové
jen v tiché porobě nést volí šíje své
a rodí se, by prázdně mřeli;
ba kdybych vyšel dnes, vím, původ šedin mých
že k necti připočet' by mi teď každý z nich
a s pohrdou by na mne zřeli!

Ó mládí přeludy! Já pro vás mečem vlád',
já s druhy metal jsem smrt děsnou z barikád,
mé ruce pro vás krvácely — — —
dnes dumy nezkojné mých druhů z dávných dob
již navždy utišil ve smírném lůně hrob, —
já z milosti dán v tuto celi.

Ó směj se, osude, své ironii teď,
v tvých sítích klamavých já uváz' za oběť,
mne stopil's v hravé svoje víry.
Hle, ducha, který chtěl svět ozářiti celý
tím žárem myšlének, jež v jeho nitru vřely,
teď skonejšily stěny čtyry. — —

Však jsem zde spokojen. Rod myšek šedivých
tak hravě přítulných je v teskných dobách mých
v té rakvi světem živým celým,
a rád je vidívám, jak ke mně skákají,
po nohou lezou mi a jemně pískají,
když chudé jídlo s nimi dělím.

A pavouk křížatý, jenž sídlí v koutu stěn
svou prací umělou mi také krátí den,
před strážci mými prchá v děsu,
však ihned odloží svou plachosť bázlivou
po vláknu modravém se spouští v ruku mou,
když mu v ní k síti mouchu nesu.

A jednou, dobře vím, až mrtvol studený
zde najdou strážcové na loži u stěny,
 — kdy cíle dojdu smutné poutě —
že nikdo neztruchlí nad tichou smrtí mou,
jen v díře myšek rod s tou srstí šedivou
 a starý pavouk v tmavém koutě . . .

Sonety nudícího se člověka.

(Rud. Janovicovi.)

I.

Je čas, kdy ztrácí vládu přísná moda,
kdy rudne, žloutne v sadě ovoce,
kdy květ se žárem kloní hluboce,
a s jemnou hudbou komár žhavě bodá.

Je čas, kdy v osluněném potoce
se tiše, líně plouží teplá voda,
kdy spánku pták a list se mrtvu podá,
a žába pronikavě křehoce . . .

I člověk rozloží rád svoje údy
pod stinným stromem v husté měkké trávě
a leží bez tuch, vzpomínek a nudy.

Ó sladká chvíle! Rozum kantorský ji
zve leností — a chvíle ta je právě
snad meziaktím v mnohé tragedii . . .

II.

Dík velký vždycky budu vzdávat bohu,
že v moje prsa — hnízda prý všech hříchů —
též uložil dar ďábelského smíchu
a stvořil hlupce, jimž se smáti mohu.

Dřív jsem jich věru v tichu litovával,
nad katechismem když jsem skláněl šíji —
čas změnil vše, teď přešel citů nával,
a mravouce drze ve tvář biji.

A věru, moudří jít jen světa vírem,
jíž krev a rozum stejné chladné mají,
a kasty oné nebýt v světě šírém,

jíž vtip a smích vždy ve hruď pronikají
a pění krev a směšným vztekem zbrojí —
snad bych se zbláznil nudou z nudy svojí . . .

III.

Hor dálných čela hoří karneoly
a nad nimi se proudy nachu slily,
a mrak, jenž letmo ku západu pílí,
háv rudý oblek' hor těch nad vrcholy.

Sbor drobných mráčků na blankytném poli
jest topasy tkán; jak vlas bájné víly
se zlaté proudy nebem rozzářily —
vše duha, jas — ať hledneš kam chceš koli.

Ó západe, jak často stál jsem němě,
a zapomněl v tvé kráse bídné země
a necítil, jak tísní život celý . . .

Teď modrý parasol, jejž nosím stále,
jen roztáhnu a kráčím rychle dále,
by mne z těch barev oči nebolely . . .

IV.

Ať se den ráno modrým nebem lije,
či ať se halí v popelavý šat,
ať vidím večer v rudých barvách plát,
či ať ten západ chmurná mlha kryje.

Mně vše je stejné. Vždycky času spád
mi olověným křídlem v prsa bije,
vznést k životu už nemohu své šíje
ni nenávidět, ani milovat.

Jsem jako kámen, který hozen maně
bez citu letí, zapadne v bok stráně,
tam tlí pak tiše a v prach rozpadne se . . .

Ó pravdou-li, že zas se k žití vznese
prach lidských těl, v nichž duch zas počne plát —

Ať přes můj rov se vzkříšení hlas nese
a mne ať nechá jak ten kámen spát!

Na čekání.

Jsa křovím zakryt, pušku na kolenou,
na shnilém kmenu usedám
a čekám zvěř, jíž smrť tu olověnou
do klidné hrudi poslat mám.

Nad mojí hlavou duby věkovité
šeptají slunci ranní pozdravy,
a ptáci pějí, a proud říčky hbité
s šumotem prchá v stíny doubravy.

Vzduch svěží tak, v něm noční vůně zbyla,
již dýchal les a tráva, květiny,
v něm zlatou přízi slunce rozestýlá,
již propouštějí v snětích skuliny.

Šum křídel . . . pozor! . . . Hle, pták popelavý
teď vážně stanul v mělkém řečišti
a v proud zří slabým nakloněním hlavy,
kdy lesklá rybka se tam zablýští.

Ty pěkná volavko, ty nevíš asi,
že v několika minutách
tvá hrdá hlava klesne vodní v řasy
a v proud ten krve tvojí nach.

Tys vylétla as šťastně ráno z hnízda,
jež zatím střeží družka tvá,
kde žlutým zobáčkem mláď tvoje hvízdá
a čeká tě a pokrm ždá.

Ó budou čekat dnes a čekat zítra,
a zírat z hnízda celý den —
ó smutné večery, o smutná jitra,
kam zapadne jich marný sten!

A v pokoji mém na dubové skříni,
v níž haldu knih prach pokrývá,
stát bude zatím, jak ty stojíš nyní,
as postava tvá neživá!

V tom pokoji . . . tam nikdo nečeká mě . . .
tam nevítá mě milý hlas . . .
tamť jako v starém šerém chrámě,
kde úzkosti cit pojme nás.

Ó vzpomínky, co slz a muk to stojí,
té ceny největší, co znám —

než člověk přesvědčí se k bídě svojí,
že musí žít ten život sám!

Je v hrudi prázdno, jako před popravou,
a přec tam tlí dost krásných chvil — — —
však, bloude, co ti dneska víří hlavou,
už byl by čas, bys zamířil! — — —

Však stále držím pušku na kolenou
a myšlénka se hrozná budí:
tu hlaveň obrátit, a kuli zlořečenou
do té své prázdné poslat hrudi! . . .

Příteli Jindřichu Součkovi.

Ta láska, která sladce chutná,
jak révový mok krvavý —
a jejíž jedna kapka rmutná
též celé žití otráví,

ta naděje, jež vždy nás sílí
a jaro kreslí v jeseni —
a jako bludička nás zmýlí
a svede v bahno trápení,

to nadšení pro dobro, krásu,
jež ukazuje v lesku svém,
že zpozdili jsme příliš v času
se s naším na svět příchodem,

ta nenávisť, již k jiným máme
a kterou mají jiní k nám,
ta nuda, která mosty láme
ve dobrých předsevzetí chrám,

ta vášeň, slzy, radosť, žaly,
sny, spaní, všední rozpravy,
ty Epikurů ideály,
i ducha vzácné zábavy —

toť vše, co životem zde zve se,
toť vše, co žijem', příteli,
to každý den nám stejně nese —
a to tě tolik veselí!

A když tak večer kráčíváme
tou oživenou ulicí,
kde sevšednělé tváře známé
a svět se hrne šumící,

kde, obdivuješ — dobrý znatel —
vzrůst, toilettu sličných dam,
kde lovíš zdvořilosti přátel
a pozdravuješ vlídně sám,

já chvím se, až se vkrade zvolna
vzdor radosti té vířivé,
do hrudi tvojí touha bolná,
a přesycení v srdce tvé

až vše, co zve se blaho, štěstí,
v něž věříš, doufáš ze všech stran,

kol tebe prázdně zašelestí,
jak podzimkových větrů van,

až budeš cítit kol svých skrání
jen černou sudbu poletat —
co vzdechů, slz a odříkání
tě plytké štěstí bude stát!

A na prahu pak, drahý, hrobu,
až s žitím účet vyrovnáš
a vzpomeneš na zašlou dobu
než světu navždy „s bohem“ dáš,

jsem zvědav, zda bys řekl „ano“,
když bych se náhle tebe ptal:
Než bylo všechno dokonáno,
zda-li ten život za to stál?!...

První akt dramatu.

Jest večer mrazivý. Zem pod sněhem se tají,
a mlha nevlídná jest její staffaží,
jen tam, kde lucerny svou žlutou záři plají,
pruh světla třesavý mhu šedou proráží.
V té širé ulici, jež ku hôtelu vede,
jak víří, bouří to, jak všechno spěchá dnes,
sta postav kvapících a sta kočárů jede
kol domů zčernalých na velký, stkvělý ples.

Na rohu ulice pod plynu sporou záři,
kde v levo vozů dav se musí zatáčet,
má stojí rekyně, je dítě ještě tváří,
prodává květiny, a jest jí patnáct let.
Dnes nedbá, zimy dech že líčko její bělí,
že ručka chví se jí již celá zmodralá,
má radosť, prázdný že je skoro košík celý,
že dobře v plesu den své květy prodala;
a na to vzpomíná, jak nyní v šumném sále
při hudbě vznáší se a postav krouží dav,

jak presentují se ty její květy malé,
jak přijímány jsou s úklonem krásných hlav;
a na to vzpomíná, jak vstoupí do té chýše,
kde šedý, chorý děd ji čeká na loži,
jak rychle přiskočí, jak obejme ho tiše
a mědě legii po stole rozloží —
však, dítě ubohé s tím okem velkým tmavým,
už pusto v ulici, proč domů nepílíš?
Hluk stichl kočárů, a krokem pospíchavým
kdož teď jdou ulicí — ti nekupují již. —

Než kdo jest chodec ten, jenž u tebe se staví,
chce ještě kupovat? Zří ke dnu košíku,
teď rukavičku sňal a fialek sbor tmavý
si zvolna zastrčil do dirky zimníku.
máš radosť, zaplatil ti jistě nadpočetně,
však proč stát zůstává, proč nepospíchá v ples,
kde kráska čeká ho, jíž baviti má vzletně
a s kterou zadal se na čtverylek dvé dnes?
Co šeptá, dítě, ti, proč ruku tvoji bere,
proč zří ti upřeně v hloub zraků nevinných,
proč jemní hned svůj hlas, a proč se mu hned dere
po prosté řeči tvé tak blahosklonný smích?

„Ó pojďte, pojďte jen, tam zimu trochem čaje
a zaženete hlad tam skvostnou večeří,

mně, malá, líto vás, jste jako kvítek ráje,
hle, jíní mrazivé vám bělí kadeři.
Já děda dobře znám a vše mu zítra povím
a lahví vína dnes si na něj vzpomenu,
ó dítě, pojďte již, za stolem mramorovým
ať ohřejete se při teple plamenů,
jen na půl hodinky, až trochu okřejete,
chci s vámi k domovu sám pro bezpečnosť jít
a díků nežádám — až jednou vzpomenete,
nu, můžete se pak — jen za mne pomodlit.“

Ta dívka s tebou jde, ó dobrodinců vzore,
jak ona, věřím já, ti všechno na slovo,
ty v sál ji zavedeš, kde líčko její sporé
po čaje sklenici se zbarví v růžovo,
ty nakrmíš ji tam, ty napojíš ji vínem,
ty chytře zapleteš ji v sladkých řečí síť,
a líc jí bude plát a oko v žáru líném,
a tmavý její vlas pak můžeš rozpustit.
I vyžilá tvá líc se zardí barvou žhavou
a dávná jiskra vzplá ve zhaslém oku tvém —
— — — — — — — — — — — — — —
a zítra druhům svým nad kouřící se kávou
ty budeš povídat s tím bídným úsměškem,
jak uzmuls lacino ten nejkrásnější květ
to květinářce té, jíž bylo patnáct let . . .

Klamy.

Jak žít v tom světě plném prosy,
jak žít s tím sněním, jemuž hrozí
vždy skutečnosti dravý spár?
Jak žít v tom lidstvu, jemuž zbývá
jen úsměšek neb chvála lživá
pro myšlénku a svatý žár?

Já nejsem extrem. Do pohody
se nosím vždycky podle mody
a v zimě beru teplý šat,
já v dumách nekloním své hlavy,
mám pro vše pozdrav usmívavý
a znám se v každý hovor dát.

Já chválím dobro blahobytu
a vysměji se všemu citu
ve sboru dobrých sousedů,
znám cenu peněz, dobrých mravů
i loyalnosti hlásám slávu,
ba, zpívám s nimi k posledu.

A ve přátelských zmijí kruhu,
když musím zřít v líc vzorných druhů,
již po straně mou pověsť rvou,
co chválí oni, také chválím,
jsem společníkem dokonalým —
a hrám tak frašku protivnou.

A jaký jiný život zbývá
zde, kde své city každý skrývá,
jak lakomec své tisíce,
než v mumraji jít s davem svorně
a roli s nimi dohrát vzorně —
nuž tedy masku na líce!

Snad za to mnohém ve slovníku
a v moudrých knihách podle zvyku,
jež slávu nesou do věku,
mne poctí fráse rychloletá
a přivěsí mi epitheta
o dokonalém člověku

až s Tartuffstvím tím gestem všedním
se rozloučím a slovem sledním,
jak v úloze mé napsáno,
až budu s prken světa dole,
kde odhozena bude role
a dožito a dohráno . . .

Smutný večer.

Dnes zas mne tísní známá tíha,
a nejmilejší moje kniha
ji nemůže už zaplašit,
ni procházka teď při měsíci
pod klenbou stromů ševelící,
kde možno bledé krásky zřít.

A nudno mi jít do kavárny
a trávit tam čas jednotvárný,
ač jindy rád chci zaslechnout,
jak geniové zneuznaní
rvou laur mé Muse s bledých skrání
a pronášejí nad ní soud.

A mrzí mne jít do divadla,
kde první milovnice svadlá
dnes v pěti aktech šveholí,
neb navštíviti koncert skvělý,
kde v slasti tone národ celý,
i to je hloupé — nikoli.

Psát nelze, tíseň, jež mne svírá,
z každého verše na mne zírá
a panensky jde papír zpět —
má aspoň dokladů zas dosti
až bude mluvit o lenosti
mých přátel vážný, přísný ret.

Má hlava jest jak olověná
a pusta jak step vypálená,
jak hluché hrobu tišiny,
krev, zdá se mi, že v žilách vázne,
a že se řítím v bezdno prázdné,
jak kámen ke dnu hlubiny.

I cigara má divně hoří,
dým zvolna stoupá, kola tvoří
a žene se kol světla výš . . .
teď dohořel již doutník celý,
a mrtvě klesá z ruky vřelý
jen popel bílý k zemi níž.

Tak jak ten život. Tvoje snahy
v nic mizí před metou tvé dráhy,
jak vlny dýmu v pohledu,
žár doplane, a náhle němý
jak bílý popel klesneš v zemi,
jak bílý popel — bez sledu . .

Zář bledá v okno moje tryská,
to velký měsíc stříbrem blýská,
jenž stojí nad střech hřebeny . . .
Zas jeden den mé bídy zhynul,
zas jeden z četných dnů těch minul,
nad nimiž říkám: Ztraceny! . . .

Ó dobo dětství! Myslím mané
na bílý mlýn, na temné stráně,
na všechno zašlé jako sen —
jak rád bych tyto chvíle trudu
a nudný čas, co žíti budu,
za dob těch změnil jeden den!

Za štítem.

Buď bohu dík, že po stvoření,
když nad sborem stál třpytných hvězd
se rozhlížeje v zanícení,
děl: „Nikde, nikde chyby není,
co stvořil jsem, vše dobré jest!“

To byla věta znamenitá,
a padla lidstvu za podíl,
toť číš, jež útěchu mu skytá,
když zoufalosť je chvátí lítá —
nuž, kdo pak by ji odhodil?

Ať staré bludy vždy jsou v právu,
ať přibývá jich každým dnem,
ať moc svou hrdě vznáší hlavu,
ať lež se nese v drahém hávu,
a pravda ať je zločinem,

ať láska jest jen přelud pouhý,
jímž pohádka a píseň zní,

ať ztroskotá čas mládí touhy,
ať život o chléb boj jest pouhý,
jenž končí hymnou pohřební,

ať sláva klam, jenž nepomíjí,
ať velkou lží je krvavou
vše, nad čím září v historii,
ať pravou velkosť vždycky bijí,
až klesne ve prach únavou —

Rod lidský dost je prozřetelný,
že nepustí víc jeho pěsť
štít, jenž se mu dá spasitelný
teď s kathedry a kazatelny:
Co tady, všechno dobré jest!

A věru, líp je postaviti
před oči své té fráse třpyt,
než na dno světa, lidstva zříti
a napřed každou chvíli žití
si pravdou nechat otrávit . . .

* * *

Kdy cit a žáry ve mně vřely,
a zápal jímal prsa má,
kdy blesky vášní nitrem chvěly,
jak bouře lodi plachtama —
já prosíval jsem v rozechvění
moc temnou mého osudu,
by zhasila těch žárů chvění
a pustých vášní burácení,
bych doplul ku své podjeseni
bez bouří všech a bez trudů.

A ticho přišlo z nenadání . . .
Bouř zmizela i s hlukem svým,
teď úpal nudy bez ustání
mne žárem trýzní ohromným,
a život můj se zvolna šine
bez cíle, přání ku předu,

jak loď ve kraje nehostinné —
jak rád bych bouř zas, nebe siné,
bych utratil v ní žití líné
a žárem zaplál k posledu!

K ř í ž.

U hřbitovní zdi, keřem pozakrytý,
jsem uviděl kdys v trávě sešlý kříž:
se hlavy Krista věnec z trnů svitý
spad dávno na zem, v ráně boku skrýš
si vyhlíď pavouk, lupič krvavý,
a tělo jeho potah' pavučinou.
V dlaň protknutou a ve tvář jeho sinou
keř listy házel, jenž stál u hlavy.

Ten kříž jsem znal. Dřív ve hřbitovním chrámě
byl u oltáře v slávě zavěšen,
lid zbožný líbal zkrvavené rámě
a vesské dívky večer den co den
mu věnce kladly na zraněné čelo,
a množství před ním na kolenou dlelo,
sta písní slýchal, jež mu pělo k slávě,
sta vzdechů, proseb, vídal štěstí, žal,
a kadidla dým stoupal k jeho hlavě,
jenž při mši velké od oltáře vál.

— — — — — — — — — —

Však sestárnul, a ruka malířova
dát nemohla mu mládí umělé,
lid žert si tropil z líce Ježíšova,
neb červ mu vrtal vrásky na čele.
„Pryč s křížem!“ moudře otci obce děli,
když rokovali o tom v poradě —
a v chrámě brzy na to o neděli
kříž nový visel v pestré parádě.
— — — — — — — — — —

Lid musí vždy a všude kohos míti,
jenž plní vždy ho hrůzou posvátnou,
by moh' se modlit, vzývat ho a ctíti
a duši jemu otevírat svou.
Tys, Kriste, sestárl, a ruka umná
nového boha dala ve chrám náš,
kol něho pocta teď se vznáší šumná,
a ty v exilu smutném dokonáš . . .
Však jako ty, též sestárne bůh nový,
a jako tvůj, tak jeho přijde den —
jej jiným nahradí, a mezi rovy
on tiše dotlí — lidstvem zavržen . . .

Dva pohřby.

(Rhapsodie z dějin.)

(B. Kaminskému.)

Ve sterých světlech hrobka královská
jak ohvězděné nebe planula,
a stkvostné rakve králů zemřelých
dnes novou družku v řad svůj čekaly.

Šum nastal, který rostl víc a víc,
a zástup ku hrobce se přiblížil.
Zář sterých světel mocně blýskala
na bílých helmách, mečích modravých,
na stkvostné rakvi krále mrtvého,
na hvězdách, křížích šedých ministrů,
na četných špercích bledých dvorních dam —
však zář ta marně v celém zástupu
jen jednu slzu v oku hledala,
jíž změnila by v třpytný diamant —
jen černá roucha, šátky hebounké
a zvuky hudby, kněží táhlý zpěv,
žal celé země měly jeviti.

U dveří chrámu s rakví stanuli.
A kol ní rozstoupil se v polokruh
těch tlum, již květem lidstva sebe zvou,
sbor vzácných dam a šedých ministrů
a generálů, vždycky slavených.
a vyslanců a šlechty domácí;
a dlouhé řady prostých vojínů
je od všedního lidu dělily,
od venkovanů, dětí, měšťáků,
již v dáli tísnili se v chumáčích,
by zahlédli tak řídké divadlo . . .

A k rakvi přistoup' biskup šedivý,
o stříbrnou se berlu opíral
a třesavě řeč začal pohřební:

„Ó bože věčný, přijmi na milosť
teď sluhu svého, krále země té,
jenž zemřel, dýkou proklán vražednou,
a s hříchy odešel tam před tvůj soud!
Byl králem tady z tvojí milosti
a lidu svému dobrým příkladem
vždy víry čisté, lásky k tobě pln –“
(tu hlas se nějak zachvěl podivně
a ze lži káral starce-biskupa),
„byl lidu svému štítem ochranným
a vojínům svým vzorem přestkvělým
v těch četných bojích za krb, za právo,

jež ničit chtěly roje nepřátel —“
(a vojíni, již slyšet mohli to,
se pousmáli trochu útrpně
nad lživou frásí starce šedého).
„A v míru zas byl vládcem přemoudrým:
Znal zjednat říši vážnosť v cizině —“
(a na chladných rtech cizích vyslanců
jen úsměv zahrál spokojenosti),
„zem jeho byla chrámem umění,
jež podporoval štědrou rukou vždy —“
(a přítomen být jediný syn Mus,
jen jeden z těch, již hladem zmírali
v podkrovních jizbách města králova —
bůh ví, jak by se k tomu usmál as!)
„byl pravým otcem vdov a sirotků,
byl spravedlivým ve svých nálezech
a jedním z oněch dobrých vladařů,
na které lid vždy dlouho vzpomíná —“
(a bylo dobře, že hlas třesavý
se nedonesl v dálku, v chumáčích
kde kupily se tváře ubledlé),
„a rodině své dobrým otcem byl
a vzorným choti svojí manželem —“
(a náhle většina těch dvorních dam
vonnými šátky skrýt se snažila
nach zrádný, který náhle pobarvil
ta jejich líčka, dříve bledá tak) — — —

A biskup pokračoval v řeči své
a třesoucí hlas slábl víc a víc,
že sotva kolem bylo slyšeti,
když boha prosil, by vzal na milosť
tu duši, kterou ruka vražedná
před časem hnala před nebeský soud . . .

A zástup jistě byl by užasl
nad slovy, jimiž biskup zakončil:
„A mně zas, Pane, odpusť všechny lži,
jež kupil jsem dnes touto nad rakví;
a vraha, který v práva tvoje sáh,
jenž zemi zbavil krále tyrana,
a hřích ten splatil smrtí přehroznou,
suď velkým svojím milosrdenstvím!“ —
A biskup ruce suché k nebi vzpjal.

* * *

A za městem, tam v tiché krajině
na nevysokém vršku popravním
— když sedmý večer nastal ode dne,
kdy pohřben byl král tyran zabitý —
dav lidu ze všech končin scházel se.
Na šibenice tmavém rameni
příšerně mrtvé tělo viselo.
Stráž opouštěla podle rozkazu

již od hlídání sešlé mrtvoly,
jen zdálí ještě pozor dávala,
co činit bude shromážděný lid.
Tu jedni sňali tělo s čekanu
a druzí rychle rýčem, motykou
hrob vykopali v boku pahrbku,
(neb jinde nebožtíka pochovat
lid nesměl, dostav zákaz rozhodný),
pak v rakev, kterou sebou přinesli,
vložili onu sňatou mrtvolu,
ji zabalivše v rubáš bělostný.
A všechno lidstvo kolem pokleklo
a obnažené hlavy sklonilo,
a stařec, jemuž sporý, bílý vlas
po skráních suchých v dechu větru vál,
hlasitě říkal prostou modlitbu:

„Ty, jenž nás chtěl mít všechny bratřími
a dal's nám v prsa touhu volnosti —
ó přijmi duši tuto na milost!
Tys syna svého na kříž přibit dal,
by z otroctví nás vyvlek' Satana —
suď vlídně spasitele tohoto!
Vždyť nebyla to jistě vůle tvá,
by ten, jenž králem zval se z moci tvé,
pil naši krev a slzy a náš pot —
muž tento nástrojem byl soudů tvých!“

A k rakvi skloniv šedou hlavu, děl:
„Slož tady klidně mladé kosti své
a proklaté to místo posvěť sám.
Tys nemoh déle vidět útrapy,
jež snášeli tví druzi pokorně,
ty's odvahu měl, jako nikdo z nás:
zem zbavit navždy toho tyrana,
a čin svůj splatit smrtí potupnou.
My budem tobě stále žehnati,
tvé jméno bude naší modlitbou
a hrob tvůj svatým místem pravnukům —
nuž, Pane, přijmi k sobě duši tu
vždyť lidu hlas je také hlasem tvým!“ —

A již na rakev hroudy duněly,
a muži, ženy, dívky, dítek dav,
vše spěchalo tam hroudu vhoditi,
a lučních květin plné zástěry
tam sličné dívky houfně sypaly
až naplnily jimi celý rov.
A muži osmahlí hrud několik
té hlíny brali sobě v památku . . .

A na západním nebi překrásně
plál zlatorudý, velký červánek
a nachem barvil celý, širý kraj,
a skřivani ve výši zpívali

pod tlumem zlatoskvoucích oblaků
nad čerstvým hrobem hymnu pohřební . . .

* * *

Epilog.

To bylo za měsíc . . . A z rána hned
dav proudil lidstva v šatě svátečním
ve vykrášlených města ulicích —
dnes korunován měl být nový král,
syn toho, jenž pad' rukou vrahovou. —
Kdy otec jeho ještě mocně vlád,
zlá pověsť o něm plaše létala,
když nastoupil sám na královský trůn,
tak onu pověsť skutky potvrdil
a předstih' v mnohém otce-tyrana. —

Lid tísnil se po širých ulicích,
kde měl se průvod z chrámu ubírat,
a v šumu, hluku, pestrém víření
se známé tváře vřele vítaly
a rty se otvíraly k hovoru.
Však krátká se jen hlasně snula řeč,
a hovořící hlas svůj ztišili,
jak báli by se sluchu špehýře,
a rokovali o své bídě zlé.

Tu mnohé padlo plaché mínění,
a hlavy při tom šinuly se blíž:
— zda prosit mají nyní v slavný den?
snad král jich dneska vlídně vyslyší? —
Však nedošel ten návrh souhlasu,
král prchlý jest a jimi pohrdá,
spíš by jim břemen ještě přitížil.
— Snad tedy stěhovat se v cizinu?
Než kdo opustí rodnou svoji zem?
— Či snad — — jak tehdy onen mladý muž — —
kdy svobodu jich žitím zaplatil?
Však upřeli jen zraky zděšené
na mluvčího, a na sta námitek
se ze stísněných prsou hrnulo:
— kde druhý jest, jenž tak se odváží?
— Toť nerozum! Toť rada šílená?
— Kdo ví, co potom na nás přišlo by?
— Ó tehdy bičů byvše sproštěni,
cítíme biče s uzly doléhat!...
— Nic, trpět, trpět, bůh, jenž řídí vše,
jest moudrý vždycky ve svých úradách,
a nikdo neví, k čemu dobrému
se toto zlo jich jednou obrátí!

A tu a tam i kletba dopadla
na hlavu toho, který v popravním
tam pahrbku svůj věčný dřímal sen.

A tato kletba v celém zástupu
hlasného živě došla souhlasu,
a svorně zlořečil tak všechen lid . . .

A po dlouhém a dlouhém čekání
od kathedrály rány zahřměly
a zvonů všechněch souzvuk velebný,
a na to děla sterá nad městem
ran na sta vychrlila z jícnů svých,
a průvod bral se zvolna ulicí.
Řetězy vojska, řady kočárů
před užaslými zraky letěly,
a tísnění a šumot, vírný hluk
víc a víc rostly, kočár královský
jak míjel kolem davů stísněných.
Tu někdo: „Sláva králi!“ provolal
a na to nové: „Sláva!“ zahřmělo,
a na škaredé tváři královĕ
se lehký úsměšek teď objevil,
a ze rtů stažených moh' každý číst:
Profánní luzo, tebou pohrdám!
Však lid v tom viděl úsměv blažený,
a čepice a šátky, klobouky
mávaly pozdrav k jeho kočáru,
by jen ten úsměv jeho nezmizel.
Kmet velebný, jenž řečí dojemnou
kdys vroucně slavil vraha králova,

a muži, kteří ještě v kapsách svých
snad hroudy z jeho hrobu nosili,
a dívky, které s okem slzícím
kdys rakev jeho květy zakryly,
co hrdlo stačilo, vše řvalo teď:
„Ať žije král!“

Ke dnu!

Těch lituji, jichž světlé žití
nepozná nikdy smutku tmy,
v jichž nitro hvězda štěstí svítí,
a nikdy bouře nezahřmí;

jdou světem — světa neznajíce
a u prahu své mohyly
mrou, žití toho litujíce,
a přece nikdy nežili . . .

Níž ke dnu! Žluč a kapky jedu,
žal, slze, krve krůpěje
a mračno černé, z jehož středu
blesk bije v tvoje naděje,

a vše to znaje, bez lítosti
svých čekáš příchod černých mar,
a víš, smrt, jež tě žití zhostí,
že v žití největší je dar . . .

Credo . . .

Toť vidění podobenství slávy Hospodinovy.
Ezechiel 2. 1.

Na siném nebi mračna mihala se,
les úpěl teskllivě, a vichr divě dul —
já jsem ho viděl v hrůzoděsném jase,
hlas jeho zvučně hřměl, když černým mrakem plul:

„Zas rozepjal jsem mračen okruh siný
a lekám hlasem svým sbor světů i tu zem,
však nechci zničit je, ni hrsť tu hlíny,
já proto volám jen, že v síle ještě jsem!

Již věky tomu, co jsem v teskné chvíli,
již na mne uvrhla ta prázdnosť pravěká,
zem stvořil v pohled plnou krásy, síly
a směšnou hříčku svou a vzdor svůj — člověka.

Jej učinil jsem vládcem davu tvorů
i země nejkrasší ve sboru hvězdnatém,
však rabi to, již kloní hlavu v vzdoru
a dýku vražednou skrývají pod šatem.

Vzdor země k člověku já stále sytím,
pot lije krvavý on každém při kroku
a zjednává své vůli průchod bitím,
však ruka bolí víc, než záda otroků.

A přece mi děkuje, přec hymny pěje
mně, bohu vlídnému, bytosti neznámé,
mne dárcem dobra zve, a přec se leje
mu v pohár života jed hořký z ruky mé.

Já dal mu vášeň, jež ho vždycky svírá
a s chvilkou rozkoše žal dlouhý přivodí,
já dal mu nemoc, jež mu radosť zžírá,
a nudu, která vším, jak střepem, pohodí.

Já dal mu rozum, co se v tomto tají,
on neví, že to boj a konečný pak zmar,
leb jeho skříní v staré jeho báji,
v níž krásná Pandora svůj zhoubný měla dar.

On myslí, hloubá, vrtá v svoji zemi
a sčítá tělesa na drahách klikatých
a po vší práci s potu ručejemi
svou pozná nicotu z těch světů hvězdnatých.

A hlavu kloně v suché dlaně, kvílí
a chladné přírody se táže, čím zde jest —

a já se bavím v teskné věčně chvíli
ve chladném okruhu těch věčně němých hvězd!

A jest-li který mne z děl mojich pozná,
mou hroznou podstatu a jedovatý dech,
tma šílenství ho obestře hned hrozná
a jeho myšlénky dám lidstvu na posměch.

Až omrzí mne hra ta lehká, všední,
pak všechna tajemství i celou bytosť svou
těm lidem odkryju, by podiv slední
jich hrudí zachvíval, jak prázdno hrudí mou.

A jedním dechem roztříštím ty světy
a aether roznítím pak žhavým dechem svým
a budu zřít já, všemi tvory kletý,
na hrůzu plamenů a zkrvavělý dým.

A zpiju na dlouho se lidstva pláčem, kletbou . . .
pak tmavým prostorem se budu šinout dál . . .
a světy vytvořím zas jiné s jinou setbou“ — — —

a Hrozný, Příšerný se s bouří v dálku bral . . .

Nad dějinami.

Zavírám knihu, hlavou mi to víří
jak v podjeseni v listech vichrů rej,
a ve roviny nedozírné šíři
tu celou vidím lidstva epopej.

Nad nimi nebe plane do krvava
jak v době červánkové záplavy,
zem duní, šeré mračno dýmu vstává,
a v něm jdou tisíceré postavy.

Jak bujný kůň, jenž hlavu tiše schýlí,
když jezdce má, jenž zná mu uzdu dát,
jde lidstvo, massa bezvědomé síly,
a na ramenech nese trůnů řad

Na těle spjato okovem je z kovu,
jejž vládci na ně stiskli rukou svou,
a duši jeho spoutal v božím slovu
dav sluhů božích hrůzou pekelnou.

Bůh s knížaty se o ně dělí svorně
a stačí pokyn jejich jediný,
a massa lidstva začne bít se vzdorně
a krví svojí barví roviny.

Tak myriady lidí světem letí,
bez sledu zmizí lidských ze stanů,
když krví svojí dějin do paměti
napsaly slávu — svojich tyranů!

A marno, marno chtít mu v lebky dáti
vědomí, síly význam hluboký —
ta vrchnosť nechá popraviště státi,
a lidstvo vleče tam — své proroky!

Těch věstců ideje pak začne kouti
vždy svorně ruka kněze, knížete
je zvrací, přeláme a v posled zkroutí
a lidstvu nové pouto uplete!

A věda vážná s dobou svojí kráčí,
má v čele služebnice znamení
a stroje nové stále lidstvu vláčí,
jež urychlují smrť a vraždění.

Pak činy králů v listy dějin píše,
kde vavřínem se zdobí mnohý z nich,

a velikosti mírou vzrůst je říše
a bojiště a počet zabitých.

A štětec, píseň hymnem vzletným slaví
řezníků lidstva nepřehledný sbor,
by dali příštím věkům podnět slávy
a vtiskli dětem v paměť velký vzor . . .
— — — — — — — — — — — —

V dlaň čelo klesá . . . rovinou to šumí.
a každým časem mohutní ten hlas . . .
ó věky příští, stichnou tyto dumy
a čeká jiná doba ještě nás?

Je možno, aby bez krve a víru
věk míjel lidstvu klidně za věkem?
Otázky hrozné aby došly smíru,
a každý člověk byl přec člověkem?

Co platen kříž, kde Kristus rozpjal ruce,
co myšlénky, jež světem zahřměly,
květ umění a plody revoluce
v čem tomu lidstvu do dnes prospěly?

Zem pohltila krve celé řeky,
co vseto v ni, vše skrývá hluboce —
a žně až přinesou zas příští věky —
zda dobré může býti ovoce?

Ó tmí se, tmí, a dráha v doł se sklání,
kde propasť na vše číhá zející,
k ní lidstvo víří v divém kolotání,
fat nezvratných jsouc hnáno vichřicí

A vidím věky hnát se davem trojím
a jediný hlas slyším z toho hřmít:
Ó bože, člověk obrazem-li tvojím —
jak nekonečně bídným musíš být!

Confiteor básníka.

Já přišel trochu pozdě v sestárlý záhy svět.
Alf. de Musset: Rolla.

Na žití mého utracenou dobu
obracím nyní zasmušilý hled,
jak nemocný, jenž blízek svému hrobu,
na dny své zašlé myslí naposled.

Bez cíle dosud těkám šírým světem,
zlo, muka, bídu za podíl jen mám —
teď pokrývá se líc má smrti květem,
a proč jsem žil — já nevím věru sám!

Uniklo mládí, jež tak šťastným bývá,
dřív, než jsem ty dny jeho procítil,
a tolik stesků proto po něm zbývá,
že štěstí blesk mi víc už nesvítil.

Pln tužeb, nadějí a mocných vzletů
jsem ve svět vstoupil s pevnou důvěrou,
však sudba, zášť a zloba v divém letu
zhubily záhy sílu veškerou.

A květina, kdy vítr s chechtem vžene
jen písek, bláto v čistý její květ,
zavírá zvolna plátky poskvrněné
a nachýlí se smutně k zemi zpět.

Já zavrh' kdysi rady moudrých lidí,
jimž k smíchu verše, touha po slávě,
teď právem oni nad mnou posměch sklidí,
kdy na své cestě klesám v únavě.

Nedoufám v nic už. Těch dnů bídy mojí,
vím, že se brzo skončí trapný řad,
rád zemi nechám larvu duše svojí,
vždyť nemám v světě čeho litovat. —

Tak city, vzlety, dumy, sny a síly,
ten všechen květ jsem pohřbil divoce —
jsem jako strom, jenž ku pádu se chýlí
a v celém žití neměl ovoce.

Snad až ten rov můj pokryje se květem,
a klidu dojdu chladným pod krovem,
výstrahou budu aspoň drobným dětem,
když s otci svými půjdou hřbitovem . . .

OBSAH:

Strana

KABINETNÍ KNIHOVNA.

SVAZEK XIX

CONFITEOR...

BÁSNĚ

J. S. MACHARA.

(1881—1886.)

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM FRANTIŠKA ŠIMÁČKA.
1887.

KABINETNÍ KNIHOVNA.

Sbírka nejlepších spisů veršem i prosou.

Doposud vyšly tyto svazky:

Svazek I. **Slavie.** Báseň Svatopluka Čecha. (128 stran.) Cena 40 kr., ve vkusné vazbě 80 kr.

Svazek II. **Povídky** Aloisa Jiráska. Část I. Krajanka. — Hejtmanská sláva. (176 str. Cena 56 kr., ve skv. vazbě 96 kr.

Svazek III. **Salomena.** Tragedie v pěti dějstvích. Napsal Bohumil Adámek. (196 stran.) Cena 60 kr., ve vkusné vazbě zl. 1.

Svazek IV. **Pod Vítkovým Kamenem.** Kresba ze Šumavy od Adolfa Heyduka. (120 str.) Cena 40 kr., ve vkusné vazbě 80 kr.

Svazek V. **Maloměstské humoresky** od Františka Heritesa. Část I. Teta. — Venkovský vzduch. — Popelka. (160 stran.) Cena 50 kr., ve vkusné vazbě 90 kr.

Svazek VI. **Vlny v proudu.** Řada básní Elišky Krásnohorské. (160 stran.) Cena 50 kr., ve vkusné vazbě 90 kr.

Svazek VII. a VIII. **Dagmar** Báseň Svatopluka Čecha. (288 str.) Cena 90 kr., ve skvostné vazbě zl. 1·30.

Svazek IX. **Feuilletony** Jana Liera. (183 str.) Cena 60 kr., ve skv. vazbě 1 zl.

Svazek X. **Hudba v duši.** Básně Jaroslava Vrchlického. (68 str.) Cena 50 kr., ve skv. vazbě 90 kr.

Svazek XI. **Milada.** Tragedie Václava Vlčka. (Nové zpracování.) (144 str.) Cena 50 kr., ve skv. vazbě 90 kr.

Svazek XII. **Fr. Coppée: Poesie.** Přeložil Ladislav Tesař. (175 str.) Cena 50 kr., ve skv. vazbě 90 kr.

Svazek XIII. **Legenda z Erinu.** Drama ve 4 jednáních. Napsal Julius Zeyer. (84 str.) Cena 30 kr., ve skv. vazbě 70 kr.

Svazek XIV. **Václav z Michalovic.** Báseň Svatopluka Čecha. Třetí vydání. (146 str.) Cena 50 kr., ve skv. vazbě 90 kr.

Svazek XV. **Miniatury** od Jakuba Arbesa. (182 str.) Cena 60 kr., ve skv. vazbě 1 zl.

Svazek XVI. **Ztišené vlny.** Verše Jana Červenky. (98 stran.) Cena 30 kr., ve skv. vazbě 70 kr.

Svazek XVII. **Vyšehrad.** Kruh epických básní od Julia Zeyera. (272 stran.) Cena 80 kr., ve skv. vazbě zl. 1·20.

Machar, Josef Svatopluk
Confiteor

